

Komerční detektivní kanceláře a rozkrývání latentní kriminality v podnicích a organizacích

Commercial Detective Agency and investigating of the latent crime in organizations

Bc. Josef Pohl

Diplomová práce
2010

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

*** nescannované zadání str. 1 ***

*** nescannované zadání str. 2 ***

ABSTRAKT

Tato práce se věnuje rozkrývání latentní kriminality v organizacích pomocí soukromých bezpečnostních služeb. V úvodní části je tato kriminalita i soukromé bezpečnostní služby definovány. Poté se zde popisují formy a metody detektivní práce a v závěru je naznačeno využití počítačových programů v procesu rozkrývání latentní ekonomické kriminality.

Klíčová slova: latentní kriminalita, hospodářská kriminalita, soukromý detektiv, soukromé a bezpečnostní služby

ABSTRACT

This work focuses on uncovering the latent criminality in organizations by means of private security services. The first part defines crime and Commercial Detective Agencies. Then the forms and methods of detective work are described and in the conclusion the use of computer programs in the process of uncovering latent economic crime is implied.

Keywords: latent crime, economic crime, private eye, private security services

Úvodem práce bych rád poděkoval vedoucímu své diplomové práce panu JUDr. Františku Brabcovi za poskytnutí cenných rad a materiálů jak z jeho praktické, tak i z jeho pedagogické činnosti. Dále bych rád poděkoval firmě Tovec, spol. s.r.o. za udělení zkušební licence k jejich softwaru.

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

.....
podpis diplomanta

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 FIREMNÍ KRIMINALITA	11
1.1 KLASIFIKACE FIREMNÍ KRIMINALITY	11
1.1.1 Hospodářská kriminalita	12
1.1.2 Finanční kriminalita	12
1.1.3 Majetková kriminalita	13
1.2 TRESTNÝ ČIN	13
2 SOUKROMÉ BEZPEČNOSTNÍ SLUŽBY	14
2.1 ZNOVUZROZENÍ SOUKROMÝCH BEZPEČNOSTNÍCH SLUŽEB V ČR.....	15
2.1.1 Historie soukromých bezpečnostních služeb	15
2.1.2 Současné podmínky soukromých detektivních kanceláří v ČR	16
2.2 ROZKRÝVÁNÍ LATENTNÍ EKONOMICKÉ KRIMINALITY	17
2.3 DETEKTIVNÍ ROZPRACOVÁNÍ.....	18
2.3.1 Kriminologická metodika vyšetřování	20
2.3.2 Metodiky vyšetřování některých typických trestných činů typických pro ekonomickou latentní kriminalitu:.....	22
2.3.2.1 Metodika vyšetřování krádeží.....	22
2.3.2.2 Metodika vyšetřování podvodů	24
2.3.2.3 Metodika vyšetřování hospodářské kriminality.....	26
2.3.2.4 Metodika vyšetřování požárů, výbuchů a havárií.....	27
2.3.2.5 Metodika vyšetřování počítačové kriminality	28
2.3.2.6 Metodika vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví	29
2.3.3 Investigativní analýza.....	30
2.3.3.1 Popis a interpretace informací	31
2.3.3.2 Logická úvaha.....	34
2.3.3.3 Formulace vyšetřovacích detektivních verzí	35
2.3.3.4 Formulace závěrů.....	35
2.3.3.5 Distribuce výsledků investigativní analýzy	36
2.4 DETEKTIVNÍ INFORMAČNÍ PRONIKNUTÍ	36
2.4.1 Informace v detektivním rozkrývání.....	38
2.4.2 Informace v soukromně bezpečnostních službách.....	41
2.5 DETEKTIVNÍ VYTĚŽOVÁNÍ.....	42
2.6 DETEKTIVNÍ DOKUMENTOVÁNÍ	43
3 PSYCHOLOGICKÉ A KRIMINOLOGICKÉ ASPEKTY (KRIMINOGENNÍ FAKTORY) EKONOMICKÉ LATENTNÍ KRIMINALITY	45
II PRAKTICKÁ ČÁST	48
4 VYUŽITÍ PROGRAMOVÝCH NÁSTROJŮ K ODHALOVÁNÍ EKONOMICKÉ LATENTNÍ KRIMINALITY	49
4.1 PRAKTICKÉ VYUŽITÍ PROGRAMOVÝCH NÁSTROJŮ V PROCESU ROZKRÝVÁNÍ	53
4.1.1 Index manager	54
4.1.2 Tovec agent	55
4.1.2.1 Dotazy	56

4.1.2.2	Dotaz v čase	59
4.1.3	Tovec Info rating	59
4.1.3.1	Kontextová matice	60
4.1.3.2	Diagram vazeb	61
4.1.3.3	Průsečíky dotazů	62
4.1.4	Query editor	62
4.1.5	Harvester	63
5	MODELOVÁ SITUACE	66
5.1	DETEKTIVNÍ ZAKÁZKA	66
5.2	POSTUP ŘEŠENÍ	66
5.3	DETEKTIVNÍ VYŠETŘOVACÍ VERZE	67
5.3.1	Materiál se do podniku vůbec nedostane	67
5.3.1.1	Použité detektivní metody:	67
5.3.1.2	Postup rozkrývání:	68
5.3.2	Zaměstnanci vyrábějí pro vlastní potřebu	69
5.3.2.1	Použité detektivní metody:	69
5.3.2.2	Postup rozkrývání:	69
5.3.3	Zaměstnanci kradou odpad	71
5.3.3.1	Použité detektivní metody:	71
5.3.3.2	Postup rozkrývání:	71
5.3.4	Skladníci spolupracují s řidiči odběratelů	72
5.3.4.1	Použité detektivní metody:	73
5.3.4.2	Postup rozkrývání:	73
5.3.5	Řidiči kradou odpad	74
5.3.5.1	Použité detektivní metody:	74
5.3.5.2	Postup rozkrývání:	75
6	ZÁVĚR	77
7	SEZNAM OBRÁZKŮ:	79
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	80

ÚVOD

V České republice můžeme pozorovat dlouhodobý trend nárůstu hospodářské kriminality. Stále více živnostníků či organizací se stává její obětí, následkem toho trpí velkými ztrátami, nebo jsou nuceni dokonce ukončit činnost. Určit míru výskytu hospodářské kriminality, nebo přesný počet případů je velmi obtížné až nerealizovatelné. Cílem podvodníků je samozřejmě to, aby jejich jednání zůstalo neodhaleno a nebyli za něj potrestáni. Většina organizací také není schopná určit výši škod, které jim v souvislosti s hospodářskou kriminalitou vznikají.

V souvislosti s tím se setkáváme s pojmem latentní kriminalita, pod kterou spadají trestné činy, které vůbec nebyly oznámeny orgánům činným v trestním řízení, nebo nebyly ani zjištěny. Dále se může jednat o trestné činy, které sice byly policií odhaleny, ovšem se již nepodařilo vypátrat jejich pachatele, nebo nebyl z nejrůznějších důvodů vynesena nad pachatelem rozsudek, či došlo k souběhu trestné činnosti a pachatel byl odsouzen jen za některé z trestných činů, kterých se dopustil. Nikde nejsou uvedena přesná čísla, nebo poměry latentní kriminality s kriminalitou obecnou. Jde tedy pouze o odhady, ale uvádí se, že latentní kriminalita zjištěnou kriminalitu několikanásobně převyšuje. Obecně se uvádí, že čím nižší je společenská nebezpečnost trestného činu, tím vyšší je jeho latence. Proto činí latentní kriminalita pro organizace velký problém se kterým je potřeba různými způsoby bojovat. Jedním z možných způsobů je právě spolupráce se soukromými bezpečnostními službami.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FIREMNÍ KRIMINALITA

Na úvod práce musíme definovat pojem firemní kriminality, který zahrnuje delikty páchané vlastními zaměstnanci proti hospodářským zájmům svého zaměstnavatele. Pod tento pojem můžeme zařadit celou řadu nejrůznějších deliktů, jako jsou krádeže ve firmě, podvodná jednání jako např. vylákání neoprávněné mzdy, padělání a fingování různých dokumentů či dokladů, zpronevěry, přečiny proti firemní etice, jako je poskytování informací konkurenci, vyzrazení firemního know-how, pak také různé formy korupčního jednání, ale i třeba ničení firemního majetku. [1], [2], [4]

Firemní kriminalitou se zabývá celá řada disciplín, ať už je to trestní právo, které nám určuje co je a není trestním činem a definuje jejich skutkové podstaty, pak také kriminalistika, udávající metodiku při vyšetřování a odhalování konkrétních druhů trestné činnosti. Další vědou, která se snaží objasnit psychologické aspekty chování pachatelů trestné činnosti a jejich motivaci k činu je policejní, či forenzní psychologie. [1], [2], [4]

1.1 Klasifikace firemní kriminality

Základní klasifikaci bychom mohli provést podle právní závažnosti nepoctivostí páchaných zaměstnanci. První skupinou jsou činy, jež nejsou z pohledu trestního práva trestním činem, druhou ty které již trestní zákoník za trestí čin označuje. Do první skupiny lze zařadit delikty jako je drobná materiální kriminalita, která má za následek ušlý zisk organizace, nebo jiné morální prohřešky, mající za následek například ztrátu dobrého jména firmy, či jiných konkurenčních výhod. Druhou skupinu již tvoří trestné činy hospodářské uvedené v šesté hlavě trestního zákoníku č.40/2009 Sb., jako jsou trestné činy proti měně a platebním prostředkům, trestné činy daňové, poplatkové a devizové, trestné činy daňové, poplatkové a devizové, trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu. Nakonec lze zařadit i hrubé porušování pracovní kázně a bezpečnosti na pracovišti, což může mít za následek značné škody nebo i ohrožení života a zdraví osob. Posledním případem v tomto stručném výčtu může být vyhrožování a osobní útoky na pracovišti, jak už osobně, nebo pomocí anonymních e-mailů, či telefonicky. Všechny tyto případy by se dali roztřídit do třech základních oblastí, a to hospodářská kriminalita, finanční kriminalita a majetková kriminalita. [2], [14]

1.1.1 Hospodářská kriminalita

Hospodářská kriminalita je velice rozšířený pojem, nelze však dohledat jeho přesnou definici. Proto bych zde raději uvedl jakousi pracovní definici, která je složena z několika dílčích definic. Hospodářská kriminalita je úmyslné a protiprávní jednání, tedy kriminalita namířená proti hospodářskému řádu a jeho fungování, dále se vžil pojem „kriminalita bílých límečků, který zavedl americký kriminolog Sutherland, jako kriminalita jedinců disponujících s důležitými informacemi z oblasti ekonomiky. Nejčastějším a nejhůře odhalitelným případem je korupční jednání. Údaje o jejím výskytu jsou jen obtížně zjištělné a velká část případů korupce se nám schová do latentní kriminality.

Hospodářská kriminalita dosahuje v dnešní době okolo 12% z celkové kriminality. Jedná se o různorodý celek složený z různých trestných od krádeží prostých, zpronevěr, podvodů, zneužívání pravomoci veřejného činitele, úplatkářství atd. [1], [2]

Společenská nebezpečnost hospodářské kriminality:

- ♦ Finanční.
- ♦ Morální (poškozena důvěra v hospodářské vztahy).
- ♦ Násilí (Vraždy nebo ublížení na zdraví ve vztahu ke zničení konkurence, špatných výrobků, léků, bezpečnosti práce atd.).
- ♦ Sebevraždy (Např. v důsledku hospodářského krachu či korupční aféry).
- ♦ Pohybuje se na hranici kriminality a legálního jednání, často chybí vztah mezi obětí a pachatelem, častá anonymita.
- ♦ Společnost ji často chápe jako podnikatelskou zdatnost, či podnikatelské riziko.
- ♦ Společnost je k ní shovívavější a má tendence ji tolerovat oproti obecné kriminalitě.
- ♦ Návaznost na skupiny organizovaného zločinu.

1.1.2 Finanční kriminalita

Jde o zvláštní podskupinu hospodářské kriminality. Postihuje nejčastěji finanční instituce, tedy bankovní soustavu, kapitálový trh, pojišťovny a společné investování. Zranitelnost těchto institucí pramení dle mého názoru v obrovském množství produktů a

firem na trhu a pak také s nízkou informovaností jejich klientely. Pro potřeby odhalování těchto zločinů existuje v rámci Policie České republiky specializovaný útvar s celostátní působností Útvar odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování (ÚOKFK SKPV). [1], [2], [11]

1.1.3 Majetková kriminalita

Jedná se o trestní jednání útočící na majetek v různých formách vlastnictví. Pachatel se při něm zmocní cizí věci s úmyslem ho protiprávně využít, nebo si jej ponechat. Ve firemní kriminalitě jde především o různě závažné krádeže firemního majetku, zpronevěry a ničení majetku organizace.

1.2 Trestný čin

V této práci se často zmiňují trestné činy v oblasti latentní ekonomické kriminality. Vzhledem k nedávným změnám trestního zákoníku je třeba na úvod tento pojem definovat. Trestný čin je jednání, které je pro společnost nebezpečné a je popsán v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., toto jednání musí být zaviněné. U některých trestných činů je potřeba zavinění úmyslné, u jiných postačí k posouzení jednání jako trestného činu zavinění z nedbalosti. Podle §14 výše zmíněného zákona se trestné činy dělí na:

- ♦ Přechyby (trest odnětí svobody s horní hranicí do pěti let),
- ♦ zločiny (trest odnětí svobody s horní hranicí nad pět let, zvlášť závažnými zločiny jsou zločiny s horní hranicí odnětí svobody nejméně deset let).

2 SOUKROMÉ BEZPEČNOSTNÍ SLUŽBY

Soukromé bezpečnostní služby znovu vznikly v České republice po roce 1989 jako alternativa k zajištění osobní, majetkové i informační bezpečnosti ke státním bezpečnostním službám.

Subsystém soukromých bezpečnostních služeb tak tvoří:

- ♦ **soukromě bezpečnostní specialisté** (soukromě bezpečnostní auditoři, analytici, prognostici, projektanti, poradci apod.)
- ♦ **služby ochrany majetku a osob – podniky zajišťující ochranu majetku a osob**
- ♦ **služby bezpečnostně technické – technické služby k zajištění majetku a osob**
- ♦ **služby soukromých detektivů**
- ♦ **nestátní zpravodajské služby** – jedna z forem detektivní činnosti, nově se rozvíjející směr
 - vlastní zpravodajství organizací, politických stran apod.)
 - komerční zpravodajské služby
 - konkurenční zpravodajské služby (v ekonomické oblasti)
 - mediální zpravodajství – PRESS zpravodajství apod.
- ♦ **dobrovolní hasiči, dobrovolní záchranáři apod.**

Soukromé bezpečnostní služby mají v demokratickém státě nezastupitelné místo, protože se vedle státem řízených bezpečnostních složek podílejí na zajištění základních hodnot, jako je zabezpečování bezpečnosti života a zdraví osob, majetku, cti a vážnosti osob a veřejného pořádku. Touto činností je nesporně posilována právní jistota jak fyzických, tak právnických osob. [4], [6]

2.1 Znovuzrození soukromých bezpečnostních služeb v ČR

Ke znovuzrození sektou soukromých bezpečnostních služeb došlo v České

závodních stráží, soukromé detektivní služby však musely vznikat úplně od základů. Tyto služby byly v počátcích poskytovány skrytým způsobem pod hlavičkou informačních, referenčních, zprostředkovatelských, poradenských atd. služeb. a to na podkladě povolení Odboru obchodu a služeb v souladu s ustanovením § 1 odst.2 nařízení vlády ČSR- o prodeji zboží a poskytování služeb občany na základě povolení národního výboru a ustanovení § 46 zákona č. 71/1967 Sb.- o správním řízení. Souběžně s tím bylo požádáno Ministerstvo vnitra Č

Podmínky pro provoz soukromých bezpečnostních kanceláří:

- ♦ úplné střední vzdělání nebo úplné střední odborné vzdělání
- ♦ bezúhonnost všech zaměstnanců (§ 6 odst. 2 zákona č. 455/1991 Sb., ve znění zákona č. 286/1995 Sb., zákona č. 356/1999 Sb. a zákona č. 167/20004 Sb.)
- ♦ Orgán státní správy, který se vyjadřuje k žádosti o koncesi: Ministerstvo vnitra.

Co se týče vlastního obsahu služeb soukromých detektivů, tak ten je definován v nařízení vlády č. 469/2000 Sb. následovně: „ *Služby soukromých detektivů. Služby spojené s hledáním majetku a osob, zjišťováním skutečností, které mohou sloužit jako důkazní prostředky v řízení před soudem nebo správním orgánem, získávání informací týkajících se osobního stavu občanů, fyzických nebo právnických osob nebo jejich majetkových poměrů, získávání informací v souladu s vymáháním pohledávek, vyhledáváním protiprávních jednání ohrožujících obchodní tajemství.*“ [6]

2.2 Rozkrývání latentní ekonomické kriminality

Obecně lze říci, že se rozkrývání ekonomické (hospodářské) latentní kriminality řídí metodikou a taktikou soukromé detektivní činnosti. U hospodářské kriminality jde vlastně o symbiózu taktik a metodik známých z kriminalistiky a postupů soukromé detektivní činnosti. Obecně je tedy složena z pojmů a otázek metodiky a techniky rozkrývání, jejího vztahu k obecným kriminalistickým metodám, k metodám policejní praxe, hlavně služby kriminální policie a vyšetřování, vztahem a souvislosti s trestním právem, kriminologií v souvislosti s pácháním zločinnosti, psychologii v souvislosti s vytěžováním lidí. Poté sem patří metodiky a taktiky rozkrývání konkrétních trestných činů spadajících do oblasti ekonomické latentní kriminality. Během tvorby metodiky a taktiky hraje určující roli znalost skutkové podstaty konkrétních trestných činů. Z objektivní stránky skutkové podstaty lze vyvodit způsob spáchání a utajování trestného činu a vhodně zvolit správnou taktiku a metodiku k jeho rozkrývání. [6], [16]

Úloha soukromého detektiva v procesu rozkrývání latentní hospodářské kriminality spočívá v první řadě ve sběru informací. Tyto informace mají v budoucnu sloužit pro potřeby dokazování například před soudem. Tyto informace můžeme tedy nazvat

informace z neprocesních zdrojů. Posloupnost práce soukromého detektiva by se tedy dala zjednodušeně omezit na tyto kroky: [6]

- ♦ Rozkrývání latentní kriminality,
- ♦ získávání, shromažďování a dokumentování důkazů potřebných pro trestní řízení,
- ♦ spolupráce detektiva s advokátem,
- ♦ předání orgánům činným v trestním řízení a spolupráce s nimi.

Tyto informace pocházející z neprocesních zdrojů později usnadňují dokazování před soudem. Protože soukromý detektiv, či bezpečnostní manažer nepožívá vynucovacího práva, slouží tyto informace pouze jako informace o důkazech. Trestní řád č. 141/1961 Sb., dává právní oporu těmto informacím v §89 druhém odstavci, ve kterém uvádí že: „*Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k odmítnutí takového důkazu.*“. Z tohoto tedy vyplývá, že informace pořízené z neprocesních zdrojů mohou mít pouze orientační charakter, také můžou sloužit komerčnímu právníkovi v dokazování před soudem, ovšem mohou posloužit i jako přímý důkaz a to hlavně v této formě: [6], [11]

- ♦ Fotodokumentace,
- ♦ znalecké posudky,
- ♦ čestná prohlášení (vhodné, aby byla opatřena notářsky ověřeným podpisem).

2.3 Detektivní rozpracování

Detektivní rozpracování (též rozkrývání, či vyšetřování) je jednou z forem soukromé detektivní činnosti. Soukromá detektivní činnost je realizována pomocí forem soukromé detektivní činnosti, tím rozumíme charakteristické cíle, již má být činností soukromého detektiva dosaženo. Jejich význam spočívá v tom, že když soukromý detektiv není schopen dopředu stanovit produkt vycházející z konkrétní zakázky, jelikož není schopen předpovědět budoucí scénáře, může si alespoň stanovit jednotlivé formy, které mu

usnadňují výběr a aplikaci různých metod soukromé detektivní činnosti a činí to tak jeho práci o mnoho systematictější. [6]

Detektivní rozpracování je tedy forma soukromé detektivní činnosti, při které jde v podstatě o systematické a cílevědomé shromažďování, získávání, vyhledávání a třídění informací, které by mohli ukazovat na existenci ekonomické latentní kriminality. Detektivní rozpracování předchází další formu, se kterou se však často i prolíná, kterou je detektivní dokumentování. Detektivní rozpracování by se dalo označit za nejsložitější detektivní činnost a to jak z hlediska obsahové obtížnosti, tak i z hlediska časové náročnosti. Využívá se při něm celá řada detektivních metod v různě stanovených algoritmech. Vzhledem ke složitosti detektivního rozpracování je vhodné a někdy i nutné aby na něm spolupracovalo více pracovníků, počet sil se volí už v úvodní fázi plánování s ohledem na komplikovanost konkrétního případu. V případě kooperace více pracovníků je třeba, aby na sebe plynule navazovali vzhledem k výsledkům každého z nich. [4], [6], [11]

Plán v procesu detektivního rozpracování mívá cyklický charakter, při využití více cyklů je důležitá jistá harmonia a vzájemná návaznost jednotlivých plánů. Na druhou stranu se tyto plány nesmí vzájemně rušit a ovlivňovat. Tento cyklus úkonů, rozhodování a opatření v sobě zahrnuje tyto fáze:

- ◆ Identifikace a deskripce problému,
- ◆ analýza informací, které jsou k dispozici,
- ◆ tvorba detektivních verzí,
- ◆ rozhodování o nasazení jednotlivých metod,
- ◆ naplánování a organizace samotného průběhu detektivního rozpracování,
- ◆ motivace, stimulace a operativní řízení dílčích pracovníků,
- ◆ hodnocení a analýza výsledků detektivního rozpracování a stanovení pravdivosti jednotlivých detektivních verzí,
- ◆ konec jednoho cyklu a případný začátek cyklu nového.

Plán detektivního rozpracování by měl obsahovat několik částí, tou první je zhodnocení situace, potom způsob stanovení jednotlivých detektivních verzí a způsobu jejich ověřování. Součástí tohoto plánu musí být jmenovitě přidělené odpovědnosti za dílčí úkoly a termíny plnění těchto úkolů. Na konci každého plánu by měl být očekávaný výsledek celého rozkrývání. Plán se stanovuje na začátku detektivní zakázky, ale je možné ho v průběhu jednotlivých fází aktualizovat. Detektivní rozkrývání se dá využít v několika případech, jednak v případech směřujících k odhalení pachatele nějakého trestného činu, nebo jiného protiprávního jednání, pak také k odhalení samotného trestného činu, či jiného protiprávního jednání a pak k určení skutkové podstaty pro případy dalšího správního řízení. [4], [6], [11]

Je velice obtížné určit fáze detektivního rozkrývání vzhledem k jeho značné rozmanitosti. První fází celého procesu je formulace problému. Následuje fáze plánování, která v sobě skrývá opět průběžnou analýzu dostupných informací, vytyčování a prověrku jednotlivých vyšetřovacích verzí a průběžnou aktualizaci plánu dle vzniklé situace. Třetí fáze je fáze vlastního detektivního rozpracování. V této fázi jde o implementaci jednotlivých detektivních metod. Nejčastěji jde o metodu detektivního informačního proniknutí, které se bude ještě v textu podrobněji věnováno, pak metoda detektivního vytěžování, tedy řízený rozhovor, směřující k získání kriminalisticky relevantních informací, detektivní pozorování (sledování), detektivní prohlídky místa a detektivní vytěžování evidencí, archivů, databází a jiných informačních zdrojů a systémů. Tyto metody jsou doplňovány dalšími doplňkovými metodami, jako je osobní pátrání, tvorba detektivní legendy, velice významná tvorba detektivní kombinace a dalšími.

Detektivní rozpracování lze také chápat, jako komplexní detektivní činnost v rámci níž mohou být uskutečněny i další dílčí detektivní formy (detektivní prověrka, dohled, dílčí detektivní dokumentování). [4], [6], [11]

2.3.1 Kriminalistická metodika vyšetřování

Kriminalistická metodika vyšetřování zjišťuje a prozkoumává zákonitosti vzniku kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky relevantních informací a zvláštních algoritmů jejich vyhledávání a využití pro jednotlivý typ určitého trestného činu a předpokládanou typovou situaci. [6], [10]

Funkce:

- ♦ **Poznávací:** spočívá v seskupení trestných činů do homogenních skupin, typických stop vznikajících v průběhu těchto trestných činů a typických vyšetřovacích situací provázejících tyto trestné činy.
- ♦ **Formativní:** spočívá ve tvorbě typových činností vyšetřovacích orgánů během poznávání jednotlivých trestných činů. Obsahuje jak poznatky kriminalistických teorií pro jednotlivé typické příklady, tak zobecněné poznatky kriminalistické praxe.

Kriminalistické metodiky vyšetřování jsou systematicky seřazené poznatky o typových kriminalistických charakteristikách, vzniku trestných činů, typických stopách a jejich zajišťování a o typických vyšetřovacích situacích. Mají svou strukturu, která obsahuje následující komponenty: [10]

- ♦ Typová charakteristika dané skupiny trestných činů.
- ♦ Kriminalisticky relevantní znaky (Typické kriminální situace, typické způsoby páchaní, typické vlastnosti pachatelů, typické vlastnosti obětí a typické motivy).
- ♦ Typické stopy dané skupiny trestných činů.
- ♦ Zvláštnosti ve vyšetřování trestného činu (Poukázání na typické nedostatky a chyby ve vyšetřování a dokazování.).
- ♦ Typické podněty k vyšetřování.
- ♦ Typické vyšetřovací situace.
- ♦ Typické počáteční úkoly a jejich zvláštnosti.
- ♦ Typové vyšetřovací verze a zvláštnosti jejich vytyčování.
- ♦ Zvláštnosti následné etapy vyšetřování.
- ♦ Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a způsoby kriminalistické prevence.

Zásady aplikace metodik vyšetřování typových trestných činů:

- ♦ Zásada tvůrčího přizpůsobování metodik konkrétním trestným činům.
- ♦ Zásada tvůrčího přizpůsobování metodik konkrétním vyšetřovacím situacím.

2.3.2 Metodiky vyšetřování některých typických trestných činů typických pro ekonomickou latentní kriminalitu:

2.3.2.1 Metodika vyšetřování krádeží

Trestní zákoník pojednává o krádeži v §205. Je to obecně přisvojení si cizí věci nebo hodnoty pachatelem. Často se tak děje vloupáním, či pod pohrůzkou násilím bezprostředně při činu. Krádež má mnohé formy, některé mohou být zvykově přijímány. V historii to byly například konfiskace, či válečné kořisti. V České republice se stále v současnosti dá pozorovat jev krádeží zaměstnanců v práci, což bylo v dobách socialismu a společného vlastnictví zcela běžné. Obecná tolerance společnosti k takovým činům je stále příliš vysoká a ekonomickým subjektům stále vznikají značné ztráty. Tyto činy se také razantně podílí na latentní kriminalitě, protože značná část z nich je obtížně vypátratelná, nebo chybí ochota tyto skutky hlásit orgánům činným v trestním řízení. Vyvstává zde proto velký prostor pro sektor soukromých detektivů, kteří mohou danou věc vyšetřit přece jenom citlivěji, bez negativních následků pro danou organizaci. [6], [10]

Krádeže se dají dělit podle několika kritérií, prvním může být způsob jejich provedení:

- ♦ Krádeže vloupáním.
- ♦ Krádeže kapesní.
- ♦ Krádeže motorových vozidel.
- ♦ Krádeže prosté (nezajištěných věcí).
- ♦ Krádeže v objektu (byty, obchody, kanceláře, atd.).

Toto kritérium je důležité při určení možného pachatele, kdy se dá pozorovat opakovanost jednání určitých jedinců. Dalším kritériem pak je vztah pachatele k danému subjektu:

- ♦ Vnitřní pachatel (krádeže zaměstnanců, obyvatelů, společníků).
- ♦ Vnější pachatel.
- ♦ Spolupráce vnitřního pachatele s vnějším.

Toto kritérium je velice podstatné, protože jednání vnějšího a vnitřního pachatele vykazuje znatelné rozdíly. Dalšími kriminalisticky podstatnými vlastnostmi může být

stupeň připravenosti pachatele a jeho kvalifikace, fakt zda svůj čin připravoval, nebo jestli k němu využil nějaký nástroj. [10]

Je složité vzhledem k rozmanitosti krádeží zmínit nějaké typické stopy, ovšem základní dělení stop by se dalo rozlišit:

- ♦ **Stopy materiální** (stopy mechanoskopické po použitých nástrojích, stopy daktyloskopické, stopy trasologické, popřípadě i biologické stopy, mikrostopy a pachové stopy.
- ♦ **Stopy v paměti lidí** (stopy svědků)

Specifika při vyšetřování krádeží tvoří několik oblastí vyšetřování. Je třeba ověřit okolnosti, které jsou relevantní k činu krádeže. V první řadě je důležité směřovat pozornost k tomu, zda byla skutečně spáchána krádež, nebo jestli je věc ztracena, či celá situace fingoána. Pak je potřeba zjistit poškozeného krádeží, způsob spáchání krádeže, fakt, zda byla krádež pachatelem dopředu připravována a také kde se nacházejí odcizené věci. Poté musí pozornost vyšetřovatele směřovat na osobu eventuálně osoby pachatele. Zda čin spáchal sám, či ve skupině a jaký k tomu mohl mít motiv a cíl. Zvláštní pozornost se nakonec musí věnovat i podmínkám a situacím umožňujícím pachateli vůbec krádež spáchat. Soukromá bezpečnostní firma by v organizaci měla sloužit nejen k potírání a odhalování krádeží, ale také preventivně a režimovými opatřeními přispívat k tvorbě bezpečného prostředí.

Typické podněty k vyšetřování tvoří oznámení poškozených, oznámení svědků a pak také vlastní operativně pátrací činnost. Ve firemní kriminalitě často vzejdou krádeže na vědomí výsledkem inventarizace majetku.

K možnostem odhalení krádeží je možnost využití **expertíz**, pokud je potřeba odborných znalostí k odhalení osoby pachatele, nástroje, kterým byla krádež spáchána (obor mechanoskopie), úkonů směřujících k identifikaci odcizených předmětů, kterým již byly například odbroušeny výrobní čísla pomocí metod metalografie. ISBN 978-80-1-446.039-19667007(a)-6.

2.3.2.2 Metodika vyšetřování podvodů

Podvody jsou zakotveny v §209 trestního zákoníku. Jako další podskupiny podvodů trestní zákoník uvádí pojistný podvod §210, úvěrový podvod §211, dotační podvod §212 a také provozování nepoctivých her a sázek v §213. Způsoby páchaní podvodů jsou velmi různé, většinou jsou založeny na tom, že pachatel sobě, nebo někomu jinému, získá nějakou výhodu, či hodnotu na úkor někoho jiného tím, že jej uvede v omyl. Ačkoliv zná pachatel pravý stav věcí, využije špatného rozhodnutí své oběti, ve svůj prospěch. To může učinit také tím, že zamlčí nějaké relevantní skutečnosti. [2], [6], [10]

Způsoby páchaní podvodů by se daly rozdělit na:

- ◆ Uvedení v omyl ve vztahu k osobě (Pachatel se vydává, za někoho kým není a využívá nastávající výhody a pravomoci.).
- ◆ Uvedením v omyl ve vztahu k věci (k jejímu vlastnictví, existenci, množství, kvalitě, atd.).
- ◆ Uvedení v omyl ve vztahu k činnosti (existence činnosti, způsob konání, např. nepoctivý prodej firemního majetku, kdy si pachatel zisk nechává pro svou osobu).
- ◆ Uvedení v omyl ve vztahu k příslibům (falešným, nereálným, např. pachatel přislíbí firmě získání určité výhody, nebo zprostředkování výhodného obchodu).
- ◆ Zamlčení podstatných skutečností (pro rozhodování, bezpečnost, atd.).
- ◆ Trikové podvody (Pachatel využívá nedokonalosti lidských smyslů.).
- ◆ Kombinace předešlých způsobů.

U pachatelů podvodů lze vyzorovat jisté opakující se typické znaky v jejich osobnostní charakteristice. Z pravidla to bývají lidé s vysokým intelektem, kteří dokážou výborně komunikovat a navazovat nové kontakty. Mezi jejich další znaky patří přesvědčivost a schopnost vyvolat v lidech důvěru, musejí také umět improvizovat. Mají vysokou schopnost kombinačního myšlení.

Typické stopy v případech vyšetřování podvodů bývají paměťové stopy obětí a dalších svědků. Někdy se také může jednat o věcné důkazy (např. Nekvalitní zboží.). Dále

se při vyšetřování podvodů musíme soustředit na osobu pachatele, pokud jí neznáme, tak, že sledujeme jeho zvyky, místa pobytu, vztahy a zájmové osoby a prověřují se i kriminalistické databáze a informační systémy. V momentě, kdy je osoba pachatele známa směřuje snaha na popsání skutkové podstaty činu a jejímu řádnému zadokumentování pro potřeby dalšího postupu. Při vyšetřování podvodů musíme být však opatrní na správné rozpoznání trestných činů, či přestupků, jednání domnělého pachatele může být kvalifikováno pouze jako občansko-soudní spor. Další zvláštností při vyšetřování a okolností, která ho stěžuje je proces dokazování, kdy pachatelův motiv, či úmysl není vždy zřejmý. Pachatelé se pak často brání tím, že jednali v dobré vůli a nechtěli nikoho uvést v omyl. [1], [2], [10]

Typickými znaky podnětů k vyšetřování je to, že se daná věc zjistí se značným časovým posunem a to vzhledem k tomu, že poškození čekají na řádné plnění předmětné dohody a nechávají se uchlácholit sliby pachatelů. Vzhledem k této prodlevě musíme počítat s jistou nepřesností v exaktních údajích, avšak poškozený je často schopen uvádět k pachateli celou řadu cenných informací vzhledem k jejich osobní znalosti.

V počátečním stádiu šetření je třeba zjistit všechny potřebné informace k vyšetřování. Časové a místní určení, jak se pachatel do prostředí dostal a kdo ho s poškozeným seznámil, či firmě doporučil. Jak probíhali jednání, při kterých došlo k dohodě. Co pachatel požadoval a co přislíbil, jeho podrobný popis, jméno, pod kterým vystupoval, případně nějaké známe kontakty, které měl. Identifikaci osob, které byly pachatelově jednání přítomny a jejich role v tomto jednání. Dále je nutno přesně popsat a identifikovat jak věcnou, tak finanční škodu, kterou pachatel způsobil.

Ve vyšetřování je vhodné využít rekognici podle fotografie pachatele, pokud je jeho totožnost známa, či alespoň z případných kamerových záznamů. Nutné je taky ohledání a prověření písemností a věcí, které pachatel předal poškozenému, či na místě činu zanechal. Směřuje to k získání daktyloskopických stop a odhalení případných falsifikátů.

K odhalení pachatele je možno také využít činností expertů, jako typické expertízy se využívají expertíza ručně psaného písma, expertíza psacího stroje, grafická expertíza, daktyloskopická, z oboru zbožíznalství, z oboru výpočetní techniky a pak také expertíza účetnictví. [2], [10],

2.3.2.3 Metodika vyšetřování hospodářské kriminality

Hospodářskou kriminalitou se rozumí společensky nebezpečné a zaviněné jednání, které směřuje proti hospodářskému systému. Trestní zákoník tyto činy upravuje v 6. Hlavě v paragrafech 233 až 271. Existují různé formy a způsoby páchaní hospodářské kriminality, rozdělení by mohlo vypadat následovně: [1], [2]

- ♦ Finanční kriminalita.
- ♦ Korupce.
- ♦ Kriminalita v oblasti duševního vlastnictví.
- ♦ Počítačová (informační) kriminalita.
- ♦ Kriminalita životního prostředí.
- ♦ Legalizace výnosů z trestné činnosti.

Zvláštnosti pachatelů hospodářské kriminality většinou tvoří jejich dočasná bezúhonnost a žádná předešlá zkušenost s pácháním trestné činnosti, pachatelé mají často značný přehled a znalost předmětného oboru a své rady často konzultují s právníky, či odborníky.

Typické stopy v případech hospodářské kriminality jsou stopy listinné, vzhledem k výše uvedeným skutkům jsou zde věcné stopy spíše výjimkou. Jedná se převážně o informace o změnách v různých dokumentech, které slouží k jejich padělání, nebo pozměnění. Dále se zde můžeme setkat se stopami v paměti lidí.

Podněty k vyšetřování v těchto případech často pocházejí od poškozených subjektů, které jsou dotčeni jednáním pachatele. Některé podněty také mohou pocházet z vyšetřování kontrolních a inspekčních orgánů, jak už státních, tak vnitropodnikových. Speciální skupinu tvoří oznámení od občanů, často zaměstnanců firmy. Tyto oznámení se vyznačují značnou neurčitostí, neoborností a nekonkrétností.

Obecně lze říci, že při vyšetřování případů hospodářské kriminality panuje zásada skrytého vyšetřování, s cílem získat, co nejvíce kriminalisticky relevantních informací. Cílem vyšetřování je zde stanovit skutkovou podstatu činu a také odpovědnost konkrétní osoby, což bývá často obtížné. Vzhledem k tomu, že nejčastější delikty jsou v těchto

případech majetkové, důležité je, si zjistí majetkové poměry podezřelých osob, což může vést k odhalení pachatele. Ve složitějších případech je také nutné pečlivě naplánovat pořadí výslechů svědků, poškozených i podezřelých vzhledem ke kladení otázek. Výsledky svědků bývají často zkreslené zaměstnaneckým i osobním vztahem svědka k pachateli. Panuje zde i jistá neochota vypovídat z obav o zaměstnání, možné pomsty, či loajality k zaměstnavateli. [2], [10]

2.3.2.4 Metodika vyšetřování požárů, výbuchů a havárií

U požárů, výbuchů a havárií v podniku je třeba vždy prošetřit možnost cizího zavinění. Hlavně u tohoto úmyslného jednání je prakticky nemožné předvídat jejich rozsah. Tyto skutky vykazují velkou různorodost, proto bývá obtížné určit okolnosti, jež je třeba brát v zřetel a dokazovat. Prokazovat úmysl v jednání pachatelů je značně složité. Musí se vycházet i z toho, že příčinou události může být pouze nedbalost, či jiný, např. technický problém, či závada. Stopy se často znehodnotí, nebo i zničí vlivem samotné události a jejich následků, nebo např. hasebním zásahem. [10], [11]

Jsou zde vyzorované určité stopy, vedoucí k odhalení úmyslu. U žhářství to bývá časté založení požáru na několika místech, u výbuchů zase přítomnost součástí a iniciátorů výbušného systému. U požárů bývá častým motivem psychická narušenost pachatele (pyromanie), a pachatel se pak objevuje na místě požáru, dokonce i někdy pomáhá s hašením. Motivy pachatelů tedy nejčastěji jsou msta, vydírání, zakrytí jiné trestní činnosti a sklon k pyromanii.

Stopy u této skupiny činů lze rozlišit do dvou skupin, stopy nasvědčující úmyslné jednání a stopy ukazující na tzv. objektivní příčiny. Do první skupiny patří kromě výše zmíněných více ohnisek požáru a také iniciačních komponent výbušného systému dále stopy destrukční manipulace se zařízeními, stopy násilného vniknutí do objektu, trasologické stopy na místě činu. V druhé skupině hovoříme o stopách nasvědčujících objektivní příčiny vzniku požáru, jako jsou nalezená zapnutá elektrická, či tepelná zařízení. Tepelné a jiné spotřebiče zanechané bez dozoru, hlavně pokud byly v přítomnosti hořlavých a výbušných látek. Technické závady na elektroinstalacích a také stopy samovznícení hořlavých látek způsobené chybným skladováním a manipulací. Poslední

skupinou mohou být skryté defekty v namáhaných částech zařízení, přírodní a meteorologické podmínky a tak dále.

Při vyšetřování těchto událostí se klade velmi důležitá role na prvotní ohledání místa činu, kdy kvalitní sběr informací je klíčovým faktorem vedoucím k vyšetření celé události. Je třeba dokumentovat stavy, které se již v pozdějším ohledání nebudou dát zjistit, jako jsou současné meteorologické podmínky, barva plamenů, postup záchranných prací a tak dále. Při následujícím vyšetřování je vhodné spolupracovat se znalci z daných oborů vzhledem ke značné odbornosti problému. Předpokládá se součinnost se složkami Integrovaného záchranného systému a s veřejností, ve snaze zjistit co největší množství relevantních informací. Svědky je třeba po důkladné přípravě vytěžit v okolnostech, odkud událost pozorovali, kdo ji sledoval s nimi a jak se choval a na další otázky, poškozených a lidí, kteří mají k danému objektu nějaký vztah, je třeba také vytěžit, zda zde nebyly prováděny žádné opravy, či jiné stavební práce a zde nebyly problémy již v dřívější době. [10]

2.3.2.5 Metodika vyšetřování počítačové kriminality

Počítačovou kriminalitou rozumíme trestnou činnost páchanou prostřednictvím zařízení výpočetní techniky v elektronickém prostředí informačních systémů, sítí, programů a databází. V dnešní době, která se někdy označuje jako „informační společnost“ se nebezpečnost pachatelů počítačové kriminality stále zvyšuje. Ve firemním prostředí jsou bezpečnostní rizika spojená se ztrátou dat a firemního know-how často spojená s krachem celé společnosti. Trestní zákoník č.40/2009 Sb. kvalifikuje některé trestné činy počítačové kriminality v paragrafech 230 až 232. Podmínky pro páchání těchto činů jsou dány hlavně špatnými režimovými opatřeními, jako jsou špatně nastavená přístupová práva jednotlivých uživatelů informačních systémů firmy, kumulace pravomocí některých pracovníků, neexistující transakční historie a celková špatná zabezpečení firemních sítí. [10], [14]

Specifičnost pachatelů počítačové kriminality spočívá v jejich dokonalé znalosti funkce a struktury informačních systémů. Často se jedná přímo o správce, či tvůrce samotných systémů. Typické způsoby páchání počítačové kriminality by se dali rozdělit do několika skupin:

- ♦ Nedovolené změny ve vstupních datech (Pachatel pozmění, nebo vytvoří úplně nepravdivý dokument pro počítačové zpracování.).
- ♦ Neoprávněná modifikace uložených dat (Pachatel změní data v systému a této změny využije.).
- ♦ Neoprávněný pokyn k síťovým operacím.
- ♦ Neoprávněný průnik do počítačů, informačních systémů a databází. (Pachatel proniká pro získání informací, jejich pozměnění, smazání, či pouze pro vlastní uspokojení, ze svých počítačových schopností.).
- ♦ Útok na cizí počítače, programy a data. (Pachatel rozšiřuje nejčastěji viry, či jiné negativní programové kódy, do systému poškozeného.).

Typický pachatel těchto činů má vřelý vztah k výpočetní technice, většinou se jedná zaměstnance dané firmy, bývá přesvědčený o svých schopnostech a chce si dokázat vlastní intelektuální převahu. Některé motivy jsou finanční, ale často i politické, či radikálně ekologické. Obvykle se v této souvislosti hledají pouze tzv. počítačové stopy, což jsou vlastně změny v počítačových datech v systému, nebo na nosičích informací. Je nutné také zkoumat propojení a konfiguraci jednotlivých částí a programovou dokumentaci a listiny od dodavatele a výrobce systémů. I v těchto případech se vyplatí spolupráce se znalcem z oboru výpočetní techniky. Spolu se znalcem je třeba zjistit postavení podezřelého v organizaci, čas spáchání tohoto činu. Majetkové poměry podezřelého. Svědci v tomto případě odpovídají spíše na neodborné otázky směřující k funkci celého počítačového systému a funkci podezřelého. [10], [15]

2.3.2.6 Metodika vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví

Duševní vlastnictví představuje výsledek mentální činnosti jednotlivce, či skupiny. K těmto výtvorům existují vlastnická práva, jedná se o výsledky jak v hospodářské činnosti, tak o uměleckou činnost. V rámci firemní kriminality je ochrana duševního vlastnictví nezbytná v rámci udržení konkurenční výhody a při zamezení nepoctivé soutěže. V České republice existuje stále malé povědomí o existenci duševního vlastnictví, což vede k vysoké toleranci obyvatel k těmto trestným činům. Typické oblasti páchaní trestných činů proti duševnímu vlastnictví můžeme zjednodušeně rozdělit do tří základních skupin: [5], [10]

- ♦ Trestné činy v oblasti softwarového pirátství.
- ♦ Trestné činy v oblasti porušování ochranné známky.
- ♦ Trestné činy v oblasti ochrany průmyslových práv (Prodávání a výroba výrobků označených chráněným průmyslovým vzorem.).

Osoba pachatele bývá často dosud netrestána s nízkým povědomím. Často si jeho činnost vyžaduje jistou součinnost, specializaci a postavení, či funkci pachatele. Časté je omlouvání svých činů pachatelem, ve snaze svěst své jednání na neznalost ochranných známek, podvod od dodavatelů a tak dále. Motivy bývají ryze materiální, získání velkých výnosů prodejem značkového zboží, snížení nákladů na výrobu a tím i časté podvody na úkor společnosti, či snaha snížit značné pořizovací náklady na nový software. [10], [15]

2.3.3 Investigativní analýza

Investigativní analýza je logickou a přirozenou návazností na obvykle prováděný pasivní monitoring informací. Je to tedy proces zpracování relevantních informací a poznatků získaných při vyšetřování. Z množství informací, které detektiv nasbírá během vyšetřování je třeba extrahovat ty podstatné, které nám dále budou sloužit jako důkazní prostředky, pro potřebu advokáta před soudem

Výstupem z investigativní analýzy jsou tedy vyšetřovací verze, což jsou vlastně hypotézy, směřující k rozkrývání latentní kriminality. Bez provedení této analýzy by klient soukromého detektiva od něj obdržel pouze informace bez jemu jasného významu.

Investigativní analýza je tedy intelektuální a tvůrčí proces přeměny množství informací na relativní a využitelné znalosti. Investigativní analýzu můžeme rozdělit do základních fází[21]:

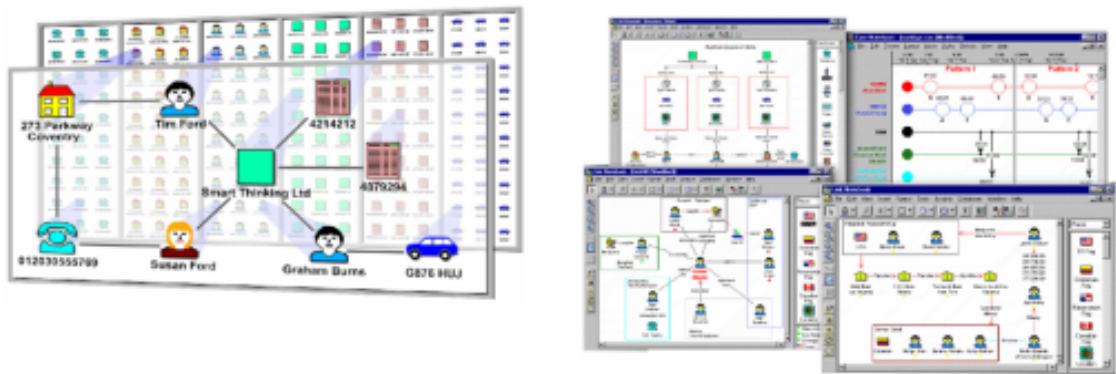
1. popis a interpretace informací,
2. logická úvaha,
3. formulace vyšetřovacích detektivních verzí,
4. přijetí a ohodnocení závěrů,
5. Distribuce závěrů klientovi.

2.3.3.1 Popis a interpretace informací

V průběhu fáze detektivního rozkrývání je shromažďováno mnoho dílčích dat, většinou jsou to obrovské objemy dat v mnoha různých formátech pocházejících od mnoha různých zdrojů. Tyto data je nutné interpretovat, tj. intelektuálně zpracovat a extrahovat z nich důležité entity (lidé, organizace, věci, místa, události, atd.) a jejich vazby reprezentující smysl obsahu informací. [17]

Detektiv musí při velkém objemu fakt a identifikaci důležitých entit z těchto dat, tyto data přehledně zobrazit. Na tuto činnost je vyvinuta řada metodik a nástrojů. Zmínil bych např. metodiku ANACAPA, který definuje interpretaci a popis pomocí několika schémat[21]:

- ♦ **Vztahová schémata** jsou metodou zobrazování velkého množství informací v organizované, jasné formě s ohledem na vztahy mezi prvky jako jsou osoby, organizace, věci, místa, atd.
- ♦ **Komoditní schémata** zobrazují toky zboží, peněz a dalších komodit. Na základě nich lze ukázat vztahy mezi subjekty a pochopit způsob provádění jejich aktivit (klíčové osoby).
- ♦ **Kauzální schémata** znázorňují souslednost událostí a mohou odhalit vztahy mezi nimi.
- ♦ **Postupová schémata** znázorňují průběh procesů, resp. pořadí událostí, vedoucích k určitému výsledku nebo stavu, pokud musí být provedena jedna nebo více činností, než může činnost jiná.
- ♦ **Síťová schémata** umožňují identifikovat hlavní a zvláštní charakteristiky velkého množství stejného typu transakcí nebo událostí (bankovní převody, telefonní hovory, prodej zboží). Příklady jeho realizace jsou na obrázku 1 [21]:

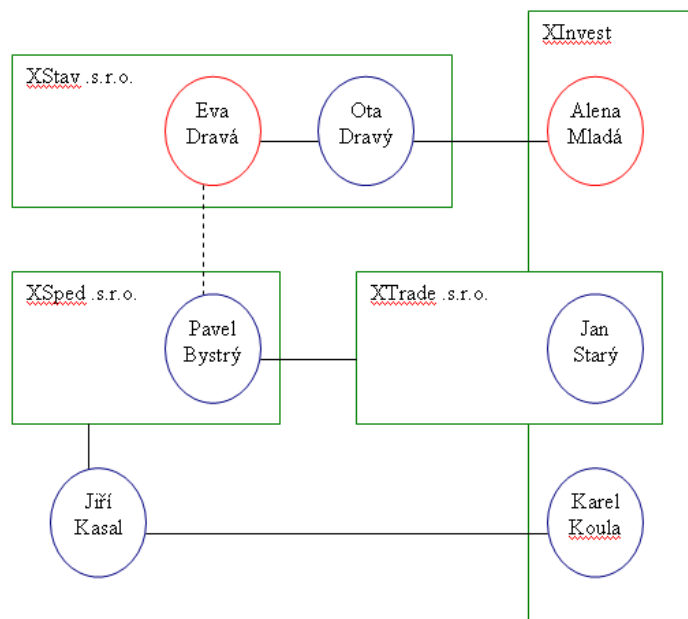

Obrázek 1 Vztahové diagramy. [21]

Nejvhodnějším způsobem pro utřídění základních informací je tzv. vztahová analýza a vztahová schémata. S počtem entit účastnících se vztahů nabývá i náročnost tvorby těchto schémat. Dobrou pomůckou může být sestavení tzv. asoiační matice (ANACAPA matrix). Výsledná podoba grafického schématu se může lišit, ale je nutné dbát na používání stejných značek, což přispívá k jeho přehlednosti a dá se poté sloučit práce několika lidí. Každé zjednodušení této prezentace vede ke ztrátě přesnosti.

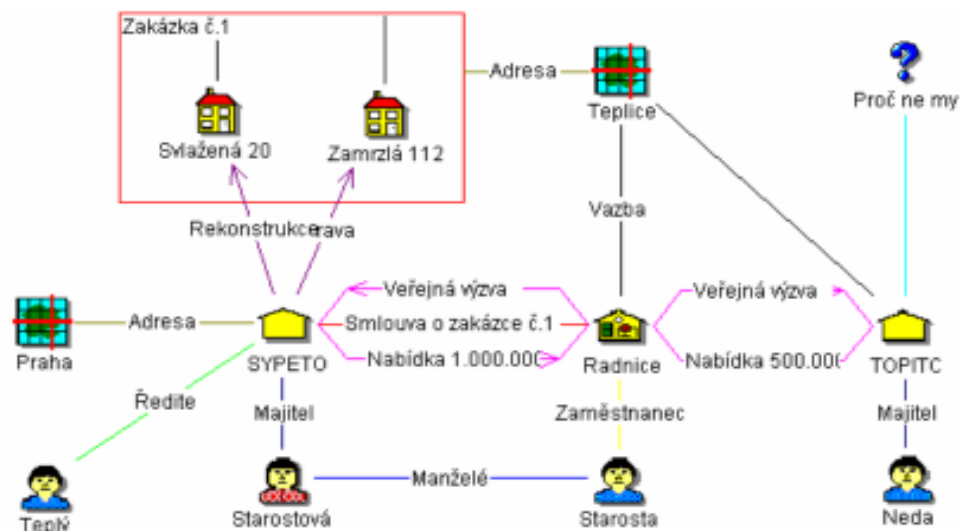
Na obrázku 2 je uveden příklad klasické formy vztahového schématu pocházející ještě z dob, kdy se metodika ANACAPA prováděla bez pomoci počítačů. Je zde ukázáno označování několika druhů vztahů[21]:

- ◆ člen organizace,
- ◆ člen několika organizací,
- ◆ vztah osoby k organizaci ale ne ke konkrétní osobě z ní,
- ◆ vztah osoby k organizaci a ke konkrétní osobě v ní,
- ◆ vztah mezi dvěma organizacemi bez vztahu konkrétních osob,
- ◆ vztah mezi dvěma organizacemi se vztahem konkrétních osob,
- ◆ možný vztah dvou osob.

Obrázek 2 Ruční ANACAPA schéma [21]

Pomocí speciálních počítačových programů lze samozřejmě vytvořit daleko složitější, ale i přehlednější schémata (viz. obr.3), protože umožňují používat mnoho různých typů objektů a forem jejich znázornění, ale o to více je nutné dodržovat přesná pravidla jejich tvorby. Následující příklad je z programu Analyst's Notebook. [21]

Obrázek 3 Ukázka ANACAPA schématu v počítačovém programu [21]

2.3.3.2 Logická úvaha

Logická úvaha vyúsťuje ve tvorbu a formulaci vyšetřovacích detektivních verzí. Všechny logické úvahy se odehrávají uvnitř pevné konstrukce, kterou tvoří tvrzení, což je množina výroků tvořených premisami (předpoklady) a z nich vyúsťujícími závěry. Logika zde řídí spojení mezi premisami a závěry v rámci tvrzení.

Existují dva typy logiky:

- ♦ **Deduktivní logika** - Usuzování o jednotlivém z obecného je proces usuzování, ve kterém se od předpokladů (premis) dochází k závěru z těchto předpokladů vyplývajících, přičemž odvozování je jisté, nikoliv jen pravděpodobné. Dedukce tedy nezahrnuje žádné riziko.

Příklad:

1. premisa:	<i>Pan X je v dozorčí radě.</i>
2. premisa:	<i>Členové dozorčí rady mají maximálně Y Kč měsíčně.</i>
ZÁVĚR:	<i>Pan X může vydělávat maximálně Y Kč měsíčně.</i>

- ♦ **Induktivní logika** - Usuzování o obecném z jednotlivého. Tvrzení o celku se odvíjí od tvrzení o jeho částech je úsudek z jedinečných premis směrem k obecně platnému závěru. Platí-li pro předmět A1 určitá skutečnost B, pro předmět A2 také skutečnost B, pro n-tý předmět A také skutečnost B, pak můžeme obecně říci, že pro všechny předměty A platí skutečnost B. Indukce tedy vždy zahrnuje určitou míru rizika.

Příklad:

1. premisa:	<i>Pan X bere Y Kč.</i>
2. premisa:	<i>Pan Z pracuje na stejné pozici jako pan X.</i>
ZÁVĚR:	<i>Pan Z má stejnou mzdu jako pan X. (Nemusí platit!)</i>

Při volbě logiky je dobré si uvědomit, ke kterému účelu nám budou informace sloužit. Mezi tím, zde informace slouží pro zpravodajské účely, nebo účely auditů či vyšetřování je zásadní rozdíl:

- ♦ **Zpravodajství** využívá především induktivní logiku. Je specifické tím, že zahrnuje vždy jistou míru nejistoty a rizika ve svých závěrech. Množství onoho rizika či spekulace závidí vždy na množství prostředků a času, který jsme ochotni a schopni pro získání informace investovat. Často se preferuje rychlý a orientační výstup, který bývá i levnější a hlavně včasný, oproti zdlouhavým podrobným zprávám.
- ♦ **Vyšetřování** se k věci staví ryze opačně. Nelze se zde spoléhat na nejisté závěry, a proto se zde zásadně využívá deduktivní logika. Výstupem z vyšetřování totiž musejí být nezpochybnitelné důkazy.

Detektivní vyšetřovací verze musejí být výstupem kreativního myšlení, aby nejen popisovali skutečnost podle získaných dat, ale také k nim přidávali jakousi přidanou hodnotu. Detektivní vyšetřovací verze, jsou vlastně jakési scénáře o možném průběhu vyšetřované události. Musejí se však zakládat na reálné podstatě. Tyto verze se následným vyšetřováním ověřují. [17], [21]

2.3.3.3 *Formulace vyšetřovacích detektivních verzí*

Vyšetřovací detektivní verze slouží k potvrzení, nebo vyvrácení nějaké námi myšlené události. Tento proces se děje na základě pečlivého výzkumu informací, popřípadě se vracíme do fáze sběru a dohledáme příslušná fakta, sloužící k potvrzení, či vyvrácení našich závěrů. Hypotézy by měly dávat odpovědi na následující otázky[4]:

- ♦ (WHO) Kdo jsou Zájmové osoby?
- ♦ (WHAT) Co je předmětem jejich aktivit?
- ♦ (WHY) Proč se těchto aktivit dopouštějí?
- ♦ (WHERE) Kde jsou aktivity subjektů soustředěny?
- ♦ (WHEN) Kdy nebo jak často se aktivity subjektů odehrávají?
- ♦ (HOW) Jak jsou aktivity subjektů prováděny?

2.3.3.4 *Formulace závěrů*

Investigativní analýza by měla vyústit v množství různých závěrů. Například alternativní vyšetřovací detektivní verze. Tyto verze jsou vlastně hypotézy s určitou mírou rizika,

v případě přijetí této míry je vhodné každou hypotézu vybavit odhadem pravděpodobnosti její správnosti. Každá Dále by měl následovat soubor otázek, jejichž odpovědi by měli vést k potvrzení i vyvrácení této detektivní verze. Úkolem soukromého detektiva je pak tyto verze pomocí dalších forem a metod detektivní práce ověřit, případně vyvrátit.

2.3.3.5 *Distribuce výsledků investigativní analýzy*

Musíme si uvědomit, že i dokonalá analýza je k ničemu, pokud není správně prezentována. Po analýze informací proto následuje konečná fáze distribuce výsledků investigativní analýzy. Na analýzu navazuje ve zpravodajském procesu fáze distribuce zpravodajství. Distribuce je vyvrcholením celého cyklu tvorby investigativní analýzy. Jejím smyslem je přetvořit naše znalosti získané analýzou ve výstupy sloužící koncovému uživateli, například pro účely soudního řízení, pro advokáta, či pro manažera firmy k přijetí rozhodnutí.

Hodnota prezentované investigativní analýzy záleží vždy na těchto třech atributech:

- ♦ **obsah** - vlastní výsledek analýzy (závěr),
- ♦ **kontext** – vysvětlení souvislosti obsahu s konkrétní situací, formulace „jazykem“ uživatele,
- ♦ **aktuálnost** – včasnost analýzy, lepší je závěr včas s jistou mírou nejistoty, než naprosto správný závěr, který přichází pozdě.

Výsledek investigativní analýzy tvoří vždy kompromis kompromisem mezi náklady, kvalitou a požadovanou rychlostí zpracování. Z hlediska zadání resp. očekávání výsledků analýzy je proto nutné si uvědomit, že je možné volit současné splnění vždy pouze dvou z následujících třech atributů výsledku. Existuje zde jistý paradox, který nám říká, že kvalitní a rychlý výsledek je vždy drahý, kvalitní a levný výsledek nelze získat rychle a také levný a rychlý výsledek nikdy není kvalitní. [4],[17]

2.4 Detektivní informační proniknutí

Základním předpokladem úspěšné práce soukromého detektiva je vybudování informačních zdrojů. Vedle informací, které soukromý detektiv získává z otevřených

zdrojů, jakými mohou být firemní databáze, kamerové záznamy z bezpečnostních systémů, transakční historie podnikových informačních systémů tvoří stěžejní část jeho práce získávání informací ze zájmového prostředí od zájmových osob a o zájmových osobách a dějích.

Vybudování těchto informačních zdrojů je tedy nezbytné. Detektivní informační proniknutí jako další z komplexních metod detektivní práce směřuje k vytvoření situací vhodných právě k tvorbě těchto zdrojů. Z policejní praxe a praxe tajných bezpečnostních služeb jsou známy tři základní metody, které vedou k přesvědčení zájmové osoby k dlouhodobému poskytování informací, jedná se především o: [4], [6], [11]

- ♦ Motivaci zájmové osoby založenou na jejím etickém nebo náboženském cítění, či politickém přesvědčení,
- ♦ motivaci zájmové osoby, na základě kompromitujících materiálů na její osobu, či drobných odpustků z odpovědnosti za jejich předchozí činy,
- ♦ motivaci zájmové osoby založené na základě finančních odměn.

Vzhledem k tomu, že soukromé bezpečnostní služby nejsou součástí státního mocenského donucovacího aparátu je velmi komplikované a citlivé získávat informační zdroje na základě kompromitujících materiálů, protože by se takové jednání dalo právně kvalifikovat jako vydírání, je proto vždy k takovému postupu přistupovat s největší obezřetností a opatrností. V případech rozkrývání ekonomické latentní kriminality je také málo pravděpodobné poskytování informací ze zájmového prostředí od jedinců na základě jejich přesvědčení, proto stěžejní část informačních zdrojů musí soukromý detektiv získávat na základě finančních odměn. Informace jsou v moderní době komodita a jejich cena je vyčíslitelná peněžní hodnotou, což si i dobře uvědomují majitelé informací a informačních systémů a vyžadují za poskytnuté informace adekvátní odměnu.

Informační zdroje v prostředí se dají dle účelu jejich vybudování dělit na dvě skupiny. První z nich jsou informační zdroje cílené, ty si soukromý detektiv vytváří pro potřeby konkrétní detektivní zakázky k získání konkrétních zájmových informací. Spolupráce s těmito zdroji zpravidla končí s konkrétní detektivní zakázkou. Je ovšem pro soukromého detektiva taktické udržovat kontakt s těmito osobami pro účely budoucí práce, odpadá zde již počáteční fáze přesvědčování informačního zdroje ke spolupráci. Druhou

skupinou informačních zdrojů jsou informační zdroje poziční, ty si soukromý detektiv systematicky vytváří v regionech, podnicích, hotelech, úřadech, zkrátka všude tam, kam sahá jeho oblast zájmů. Tyto informační zdroje pak vytěžuje buď na základě své potřeby pro jednotlivé detektivní zakázky, nebo systematicky a pravidelně v rámci operativní pátrací činnosti. Tento způsob má velký význam při vytváření detektivního a konkurenčního zpravodajství a pro rozkrývání latentní ekonomické kriminality v rámci preventivní činnosti. [4], [6], [16]

Existují dva způsoby, jak získat informační zdroj, tedy osobu podávající informace ze zájmového prostředí. První možností je infiltrace nové osoby, nejčastěji samotného soukromého detektiva do zájmového prostředí, druhou možnost představuje vytipování vhodné osoby, která již v zájmovém prostředí existuje a má v něm jistou funkci, u této metody je třeba vzít na zřetel důvěryhodnost informačního zdroje a také možnost, že informační zdroj „dubluje“, tedy kooperuje s oběma stranami. [4], [6], [11]

2.4.1 Informace v detektivním rozkrývání

V této části práce bychom rádi nastínili úlohu informací v procesu detektivního rozkrývání z obecné roviny. Bezesporu klíčovou roli v oboru soukromých bezpečnostních služeb sehrává získávání informací. Informace nesou naprosto klíčovou roli, ať už se pohybujeme v jakékoli oblasti společenského, ekonomického, vědeckotechnického, bezpečnostního a vojenského života. Jejich vlastnictví bývá hlavním činitelem rozhodujícím o našem úspěchu. Není ovšem důležité pouze informace získávat, je třeba s nimi kvalifikovaně pracovat a přeměnit je na relevantní a námi využitelné znalosti pro tvorbu vyšetřovacích detektivních verzí.

Kdybychom chtěli definovat informaci, tak bychom mohli říci, že informací rozumíme každou zprávu, nebo údaj, předávanou jedním systémem (informačním zdrojem), jinému systému (příjemci zprávy), kterou se u příjemce zmenšuje, nebo odstraňuje neurčitost, která je dána jistým počtem různě nebo stejně pravděpodobných možností jeho chování (jednání).

Informace musí mít odpovídající[13]:

- ◆ Obsah,
- ◆ formu,

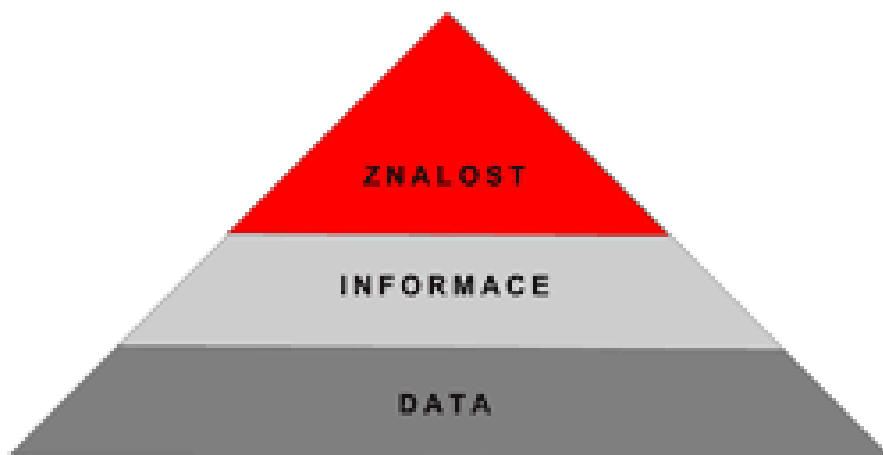
- ♦ čas.

Tyto atributy a nutnost jejich přítomnosti a zároveň nedosažitelnosti všech tří složek v jednu chvíli zobrazuje následující obrázek 4 [15]:

Obrázek 4 atributy informace [15]

Na základě tě

Kde data představují pouze izolovaná fakta, která mohou být pravdivá a mají jen relativně omezený význam. Jde o holá čísla či fakta bez souvislostí a širšího pojetí. Informace pak představují sadu dat relevantních k problému, jedná se o data v kontextu, která jsou použitelná a srozumitelná, je možné je dále analyzovat v souvislostech a snažit se o pochopení implikací. Jiný pohled na situaci může poskytnout následující obrázek 6:

Obrázek 6 Transformace dat ve znalost (www.systemonline.cz)

Znalost je vždy spojena s nějakou lidskou činností, je závislá na pocitech, emocích člověka. Důležitou vlastností znalosti je její postupný vývoj, protože znalosti nebývají konečné. Znalosti jsou obsaženy v dokumentech, databázích, v organizačních pravidlech, procesech, postupech a normách a v lidech. Jsou vytvářeny z informací jejich srovnáváním, spojováním nebo konverzací mezi lidmi. V podstatě se dá praktická znalost vyjádřit následujícím obrázkem[15]:

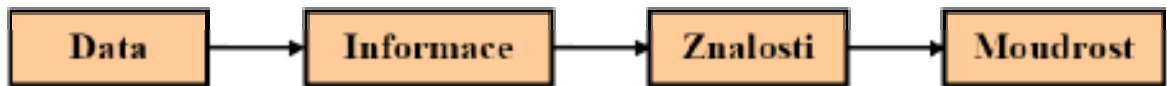
$$\text{Znalost} = \text{informace} + x$$

Obrázek 7 Praktická znalost [15]

Proměnou x nám zde představují předchozí znalosti, zkušenosti, hodnoty, které jsou využity pro změnu informace ve znalost. Znalost se odlišuje od informace schopností uskutečnit nějakou činnost. Fakta, která by byla pro „obyčejného“ člověka informacemi,

dokáže zkušený detektiv přeměnit ve znalost využitelnou například v tvorbě vyšetřovacích verzí.

V poslední fázi se ke znalostem přidává další hodnota, která by se dala pojmenovat jako moudrost. Tuto přeměnu nám přibližuje obr. 8:

Obrázek 8 Moudrost [15]

Tyto znalosti nám tedy slouží jako zdroj k rozhodnutí pro osobu s rozhodovací pravomocí, nebo za druhé, což je v detektivní praxi častější případ, mohou být zdrojem pro vypracování detektivních vyšetřovacích verzí směřujících k rozkrytí detektivní zakázky.

2.4.2 Informace v soukromně bezpečnostních službách

Jak již bylo uvedeno, informace jsou základem detektivní činnosti a mohou tvořit i její finální produkt. V této souvislosti se setkáváme například s informacemi:

- ♦ Informace potřebné k důkaznímu řízení v rámci soudních sporů, či správních řízení,
- ♦ informace potřebné v personalistice, pro výběr nových zaměstnanců, spolupracovníků, informace o společnicích, obchodních partnerech, atd.,
- ♦ informace potřebné k získání konkurenční výhody, v marketingu, v oblasti vztahů s veřejností, informace o konkurenci,
- ♦ informace o majetkových poměrech a pobytu osob,
- ♦ ostatní produkty informačního charakteru.

Jde tedy o informace sloužící klientovi na základě jeho zakázky. Dalším využitím informací může být například jejich další použití pro lobbistickou činnost v rámci smluvní zakázky. [13], [15]

2.5 Detektivní vytěžování

Metoda detektivní práce detektivní vytěžování je v podstatě řízený rozhovor detektiva jako subjektu vytěžování se zájmovou osobou jako objektem vytěžování. Je to stěžejní a složitá metoda, která má v práci soukromého detektiva nezastupitelnou úlohu, Proces detektivního vytěžování směřuje k získání informací od objektu vytěžování pomocí složitých sociálních interakcí. Je nezbytné, aby si soukromý detektiv získal důvěru vytěžované osoby, to klade na jeho práci další podstatné nároky a to hlavně na jeho schopnost se vcítit do objektu vytěžování, čili jeho empatické schopnosti. Soukromý detektiv musí kvalifikovaně odhadnout povahu vytěžované osoby na základě své praxe a znalosti psychologie a podřídit celý rozhovor s vytěžovanou osobou jejímu charakteru. Na rozdíl od práce policejních orgánů nemá soukromý detektiv žádnou pravomoc, na základě které by mu vytěžovaná osoba musela jakékoliv údaje sdělovat a už vůbec není povinností objektu vytěžování uvádět tyto údaje pravdivé. I tady nastupuje na řadu znalost psychologie a asertivních přístupů soukromého detektiva, jako nezbytnost jeho úspěšné a efektivní práce. K získání lepšího souzvuku a důvěry vytěžovaného je také vhodné znát odborné termíny, hantýrku a slang ze zájmového prostředí. Soukromý detektiv musí dále posuzovat tyto okolnosti: [4], [6], [7]

- ◆ Emoční vztah objektu vytěžování k dané věci,
- ◆ stupeň zainteresování osoby,
- ◆ fyzický a psychický stav osoby během pozorování,
- ◆ jestli nebyla osoba pod vlivem alkoholu, či jiných návykových látek a jedů,
- ◆ podmínky, za kterých probíhalo vnímání (viditelnost, hluk, teplota, denní doba,...),
- ◆ osobnosti vytěžované osoby.

Celý rozhovor v rámci detektivního vytěžování probíhá postupně ve třech blocích. V úvodní fázi se detektiv seznamuje s vytěžovanou osobou, získává si její důvěru a směřuje rozhovor k zájmové události. Po této fázi následuje fáze monologická, při které se vytěžovaná osoba nechá bez přerušení vypovědět celou věc z jejího pohledu. V závěrečné, dialogové, fázi detektivního vytěžování se vede s osobou dialog, kdy se detektiv doptá na jednotlivé nejasnosti plynoucí z monologické části a na doplňující otázky. [6]

2.6 Detektivní dokumentování

Jako u detektivního rozpracovávání se zde jedná o sběr a zpracování relevantních informací o námi sledované události v procesu rozkrývání latentní ekonomické kriminality, nebo jiného patologického jevu směřujícího proti zájmům podnikatelského subjektu, či jiné organizace. Rozdíl spočívá v tom, že u detektivního dokumentování pracujeme na základě předešlé informační činnosti, kdy jsou ze získaných informací vybírány informace, mající budoucí důkazní hodnotu a tyto informace jsou pak v procesu detektivního dokumentování přetvářeny a upravovány do formy důkazního prostředku použitelného například advokátem před soudním řízením. Náplní této formy detektivní práce je tedy zejména:

- ♦ Vyhledávání a zjišťování listinných důkazů (např. soukromý detektiv opatří výpověď osoby notářsky ověřeným podpisem, čímž tato výpověď získává důkazní hodnotu),
- ♦ zajišťování a opatřování znaleckých posudků,
- ♦ opatřování jiných důkazů a informací o nich.

Z tohoto vyplývá, že posláním této formy soukromé detektivní činnosti je vlastně informace získané soukromou detektivní činností upravit do podoby použitelné jako důkazní prostředek, tedy je vlastně „zlegalizovat“. Jedním z možných dělení detektivního dokumentování je jeho dělení podle návaznosti na předchozí formy detektivní činnosti. První skupinu s návazností na předchozí soukromou detektivní činnost tvoří úprava informací pro potřeby advokáta před správním či soudním řízením, úprava informací pro potřebu například personální práce, nebo zaevidování například uměleckých děl z procesu detektivního pátrání. Druhou skupinu bez návaznosti na předešlé formy soukromé detektivní činnosti tvoří zpravidla objednávky advokátů, či společností na technické a obsahové zaevidování jimi nashromážděných informací a důkazů pro potřeby dalšího dokazování a také pasivní monitoring informací s otevřených zdrojů, převedený na základě objednávky do požadovaného formátu. Další členění se nabízí podle technických prostředků a výsledku dokumentace:

- ♦ **Písemná dokumentace** (fotokopie dokumentů, archivních dokumentů, znalecké posudky, čestná prohlášení, je vhodné, aby byly všechny písemné dokumenty notářsky ověřeny),

- ♦ **fotodokumentace** (událostí, jevů, činností, kriminalistických stop, je vhodné, aby byla fotodokumentace opatřena legendou popisující čas, místo a okolnosti vzniku fotografií i s přítomnými svědky a jejich notářsky ověřenými čestnými prohlášeními),
- ♦ **audio-dokumentace** (pro další použití je důležité nejdůležitější pasáže zadokumentovat písemně s četnými prohlášeními svědků s notářsky ověřeným podpisem),
- ♦ **video-dokumentace** (obrazově zaznamenané průběhy některých dějů, stejně jako pro audio-dokumentaci vyhotovit písemné dokumenty s čestnými prohlášeními svědků),
- ♦ **věcná dokumentace** (jedná se o zajištění věcných stop, například daktyloskopických otisků, trasologických stop, biologických stop, mechanoskopických stop atd., od soukromého detektiva to však vyžaduje kvalitní dokumentaci opět doplněnou prohlášeními svědků, aby stejné stopy, které jsou brány před soudem jako důkaz od orgánů činných v trestním řízení, byly také přijaty soudem jako důkaz).

3 PSYCHOLOGICKÉ A KRIMINOLOGICKÉ ASPEKTY (KRIMINOGENNÍ FAKTORY) EKONOMICKÉ LATENTNÍ KRIMINALITY

Při práci soukromého detektiva je důležité využívat poznatky z kriminologie, což je více-disciplinární věda, zkoumající kriminalitu z různých pohledů, soustřeďuje se na pachatele kriminality, jeho oběť, kontrolu a prevenci takového jednání a na jeho příčiny. Kriminologie úzce souvisí a využívá poznatky z mnohých oborů, jako jsou kriminalistika, psychologie, sociologie, antropologie a dalších. Při složité práci, jakou je rozkrývání ekonomické latentní kriminality v podniku nelze pouze spoléhat na zkušenosti získané kriminalistickou praxí, je zde nezbytné zhotovit kriminologickou analýzu. Ta umožňuje odhalit faktory, které umožňují vznik kriminality v podniku, nebo tento vznik usnadňují. V návaznosti na to je třeba do režimových opatření podniku implementovat mechanismy znesnadňující, či přímo vylučující páčání těchto skutků. Základním stavebním kamenem úspěchu detektivní zakázky je tedy přesné rozpoznání podstaty a příčiny vzniku činu, jež má být odhalen a dokázán. Každý trestný čin (zločin i přečin) je z hlediska kriminologie charakterizován jako patologické jednání v našem případě útočící na ekonomické zájmy organizace. Tvoří ho množina účastníků a vztahy mezi nimi. [7], [18]

V analýze prostředí podniku je nutné se podrobně zaměřit především na vztah příčinných podmínek vzniku trestných činů. Příčinami se zde rozumí podněty a motivace pramenící ze sociálních, politických a ekonomických podmínek, které vedou pachatele k páčání ekonomické latentní kriminality. Podmínky pak můžeme chápat jako množinu stavů, která usnadňuje, nebo dokonce umožňuje toto páčání provádět. Na základě těchto dvou stavů se běžný člověk (v našem případě zaměstnanec) rozhoduje, zda svůj čin spáchat či ne. Tomuto rozhodování předchází pocit nějaké potřeby a míra touhy k jejímu uspokojení, podle toho, jak jsou v organizaci nastavené režimové podmínky, se pak právě zaměstnanec rozhoduje, do jaké míry si své touhy splní, v případě, že jsou pro něj příčiny i podmínky nastaveny tak, že umožňují neadekvátní naplnění jeho touhy, může to vést k ilegálnímu jednání. Z kombinace příčin a podmínek pak vychází pachatel, na nějž nejčastěji působí několik motivů, které zpravidla vnímá a uvědomuje si je. V této souvislosti existuje několik základních motivů: [7], [18]

- ◆ Touha po uplatnění.
- ◆ Touha po seberealizaci.

- ♦ Touha po získání jistoty.

Tyto touhy po vyšších cílech jsou pak ovlivněny dalšími vlastnostmi jedince, které tvoří například úroveň vnímání, fantazie, temperament, intelekt, city a podobně. Nedostatečné uspokojování výše zmíněných potřeb vede k poklesu pracovní výkonnosti a v našem případě taky ke vzniku páchaní kriminálních činů. V tomto případě vyvstává souvislost jednak s prací soukromého detektiva, tak s pravidelnými pohovory a hodnocením zaměstnanců ze strany oddělení péče o lidské zdroje. Na základě těchto pohovorů je možné odhalit příčiny a podmínky vzniku latentní ekonomické kriminality s dostatečným náskokem a působit tak preventivně. Tyto jedince je důležité podchytit co nejdříve. Kromě negativního působení na organizaci jako je páchaní podvodů, zpronevěry, prostého rozkrádání (krádeží), korupce, psychologickému i fyzickému násilí, k ničení materiálních i duchovních hodnot apod., můžou být zneužití konkurencí jako informační zdroj, což může mít pro organizaci fatální následky.

Kromě kriminální činnosti, která má svůj původ především v nenaplněných potřebách, existuje také fenomén tzv. profesionální kriminality. Nejedná se tu o motivaci z neuspokojených potřeb, ale o regulérní způsob podnikání pachatele. Ačkoliv v důsledku jde opět o nadměrné plnění svých tužeb. Proniknutí do struktur této kriminality je z pravidla složitější, než v předešlém případě. Je zde možná a i častá spojitost na organizovaný zločin, proto je vhodné a účelné spolupracovat s orgány Policie České republiky, zejména s Útvarem pro odhalování organizovaného zločinu.

Další oblastí využití psychologie a kriminologie je problematika kriminogenní osobnosti, ta nám dává odpověď na otázku: Kdo je zločincem? Z historického vývoje kriminologie jsou dány některé základní směry, Biologické směry, zkoumající dědičnost kriminálně závadného chování a závislost na tělesné konstituci jedince, Psychologické směry, zkoumající psychologické vlivy na patologické chování jedince a Sociologické směry, které dávají vinu za kriminální chování jedince společnosti. Moderní přístup je multidisciplinární a říká, že chování zločince není dědičné ani vrozené, ale zločincem se člověk stává pomocí mnoha faktorů, které tvoří výchova, sociální prostředí, osobnost a tak dále.

V rámci rozkrývání ekonomické kriminality je tedy vhodné zpracovat analýzu osobnosti zaměřenou na tyto faktory: [7], [18]

- ♦ Genetický program jedince (Rodina apod.).
- ♦ Sociální program jedince (Ambice, cíle,...).
- ♦ Sociální zkušenosti (Sociální skupiny, se kterými se stýkal v minulosti.).
- ♦ Dnešní sociální vlivy.

Další pohled na osobnost z hlediska kriminologie spočívá v tom, jak se osoba staví k páčání trestné činnosti. Stupňovitě seřazeno podle nebezpečnosti by se dalo začít s příležitostným páčáním trestné činnosti, kdy osoba pouze využije danou příležitost ke spáchání činu bez plánování a dlouhodobého přemýšlení o něm. Dalším stupněm je cílevědomé jednání, kdy je činnost zpravidla dopředu připravena, následuje plánové jednání, kde se činnost řídí podle předem připraveného plánu, nejvyšší úrovní je strategické chování, kdy se pachatel již vlastního trestného činu většinou ani neúčastní, ale nechává za sebe konat podřízené členy jeho zločinecké struktury. Speciální skupinu pak tvoří recidivisté. U této skupiny je již zločin jediným myslitelným zdrojem obživy. U ekonomické firemní kriminality však tato skupina není tak častá, jako u kriminality obecné.

Možná nejdůležitější otázka, jakou si kriminologie klade je ta, zda je možno nějak zabránit páčání trestné činnosti. Odpověď na tuto otázku je složitá a spočívá dle mého názoru v preventivní činnosti. Preventivní přístup se také musí opírat o správně nastavené tresty, tedy represí, která přichází ke slovu tam, kde prevence zklamala. V oboru soukromých bezpečnostních služeb nelze však o represí vůbec hovořit, ta je možná až po odevzdání věci orgánům činným v trestním řízení. Je zde však snaha se tomuto vyhnout, neboť to může v jistém případě znamenat dodatečné náklady a i určitou ztrátu prestiže organizace. Proto je zde stěžejní práce v prevenci. Prevence může být realizována například již výše zmíněnými pohovory se zaměstnanci a dobrým fungováním komunikace uvnitř organizace. Dále je pak možnost využít metodu detektivního proniknutí a získávání informací rovnou ze vnitř organizace. [7], [18]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VYUŽITÍ PROGRAMOVÝCH NÁSTROJŮ K ODHALOVÁNÍ EKONOMICKÉ LATENTNÍ KRIMINALITY

Kromě klasických metod odhalování latentní kriminality především za využití kriminalistiky se v dnešní době prosazují i moderní metody odhalování souvislostí a znalostí v datech vycházející z dataminingu, business intelligence a relačních databází. Na trhu je značné množství programů aplikovatelných k tomuto účelu.

Jedním z těchto softwarů, kterým jsem se rozhodl v této práci prakticky věnovat je programový balík Tovec tools. Jeho tvůrcem je česká soukromá společnost **Tovec**, která se již od roku 1993 věnuje poskytování a implementaci programů, které umožňují jejich zákazníkům efektivně rozpoznávat a využívat znalosti v jejich datech. Tato společnost dále distribuuje programy jejich technologických partnerů Autonomy a i2, kteří mají v tomto segmentu hlavní podíl na celosvětovém trhu.

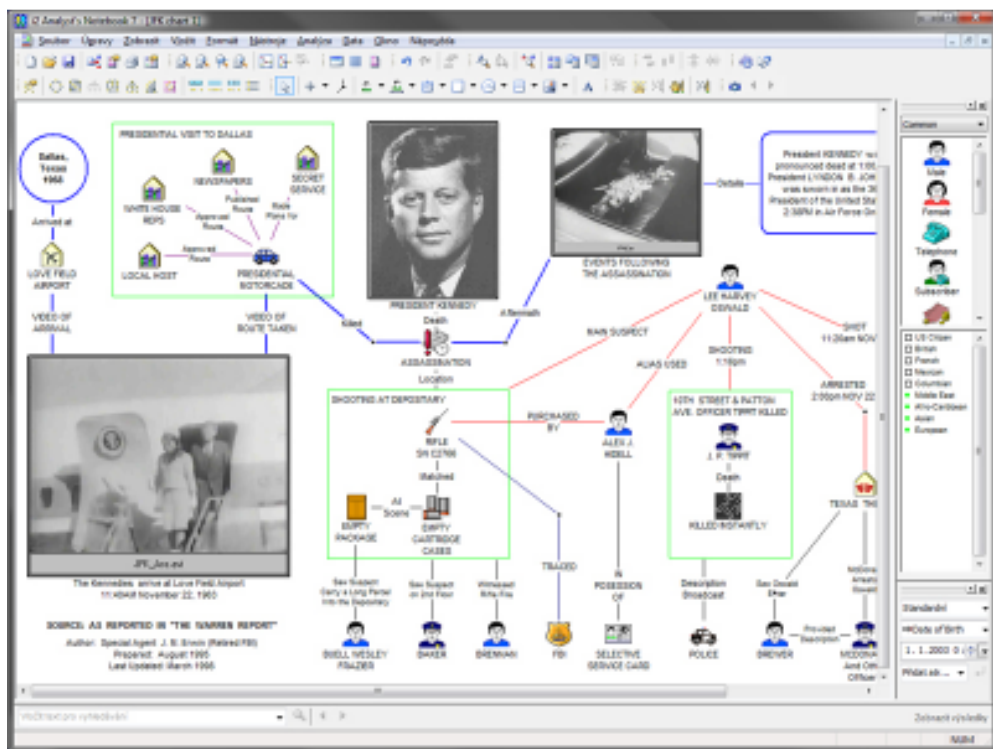
Obrázek 1 logo firmy Autonomy [24]

Autonomy poskytuje infrastrukturu, která umožňuje automaticky zpracovávat informace ve všech formátech bez ohledu na to, kde jsou tyto informace uloženy. Zprostředkovává jejich automatickou výměnu mezi různými aplikacemi. Technologie Autonomy činí podnikové systémy nezávislé na formátu zpracovávaných dat. To umožňuje zlepšit efektivitu zpracování dat ze všech pramenů. Mezi jejich hlavní produkty patří IDOL Server, který dokáže analyzovat velké množství nestrukturovaných dat, dále pak Meridio, což je program pro automatizaci procesu správy a distribuce informací na základě schopnosti porozumět jejich významu a Virage, nástroj na profesionální zpracování multimédií.

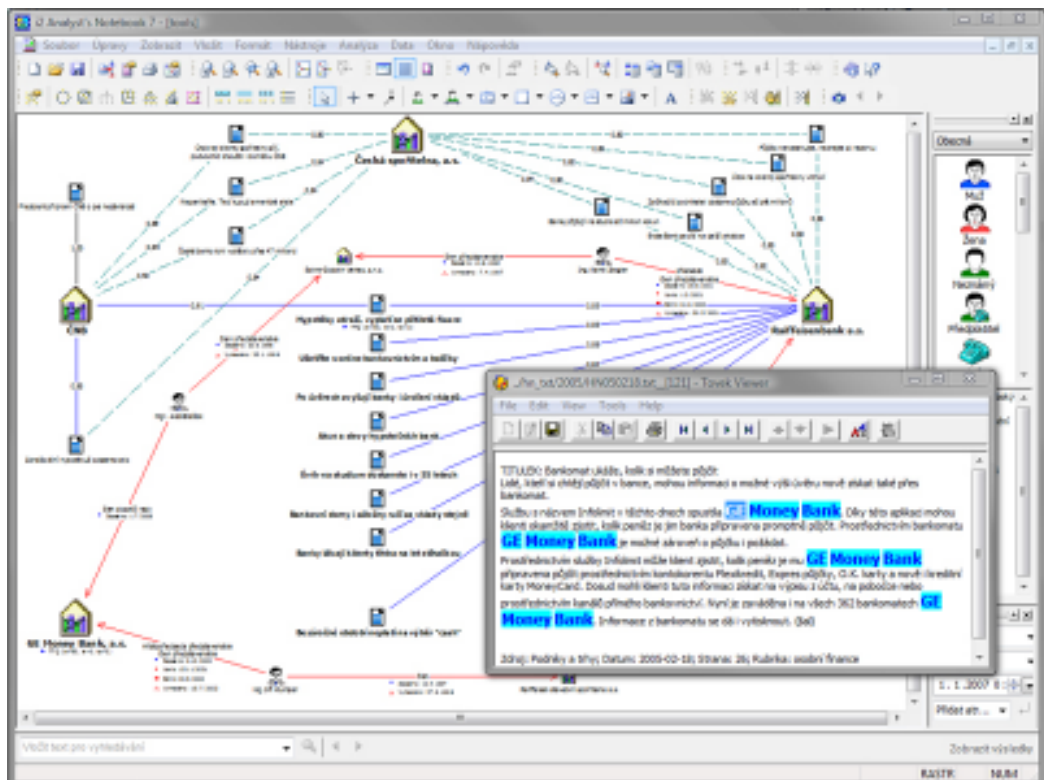

Obrázek 2 Logo společnosti i2 [24]

Britská firma **i2** dodává na trh produkty, podobně jako Tovec, sloužící pro analýzu a vizualizaci znalostí. Daří se jim odhalit vztahy, souvislosti a nové poznatky z dat. Tato společnost je světovým vůdcem mezi dodavateli řešení pro zpracování a vizualizaci informací. Její produkty se využívají ve státní i komerční sféře a to na všech úrovních řízení. Jejím hlavním produktem je nástroj **Analyst's notebook**, je to program k vizuální analýze dat a k následné prezentaci výsledků. Odhaluje mezi jednotlivými entitami nové vztahy a souvislosti a umožňuje je přetvořit do graficky přehledné podoby. To zpravidla vede k rychlému pochopení věci a proniknutí k jádru problému. O jeho propojení s relačními databázemi se postará nástroj iBridge. Na následujících obrázcích jsou příklady výstupů dat z tohoto softwaru:

Obrázek 3 Vztahový diagram v aplikaci Analyst's notebook 7 s multimédií [19]

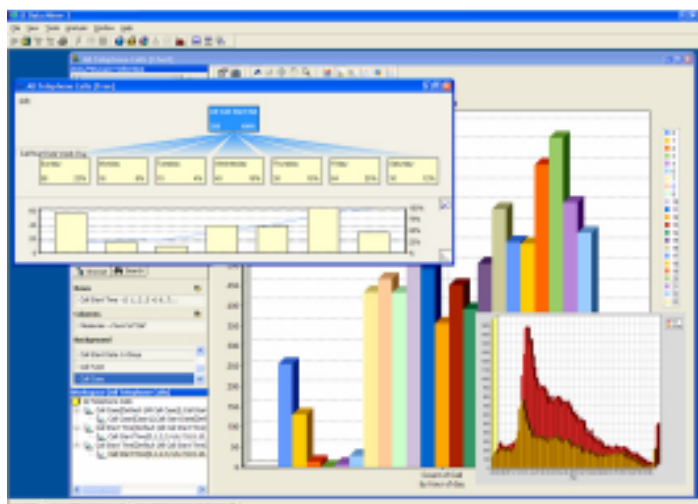

Obrázek 4 Vztahový diagram v aplikaci Analyst's notebook 7s náhledem dokumentů. [19]

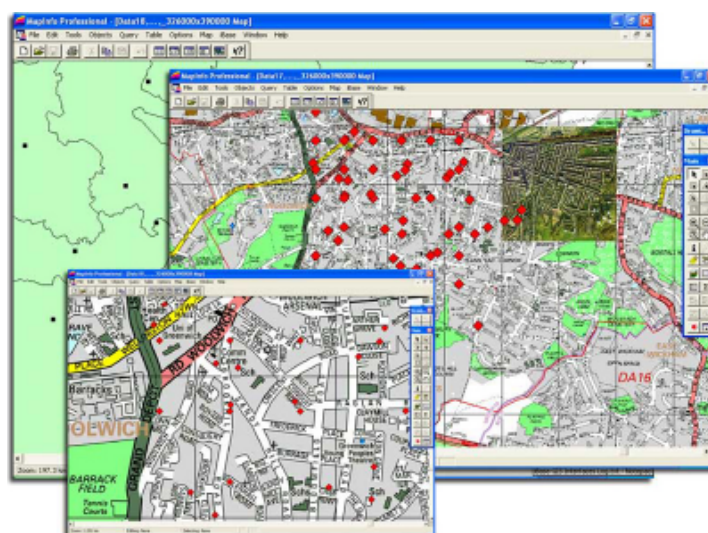
Vzhledem k tomu, že výsledky analýz z aplikace Analyst's notebook tvoří obvykle podporu k rozhodování pro další uživatele je potřeba je na dalších pracovištích prezentovat, k tomu slouží nástroj jménem **ChartReader**, který je volně šiřitelný. Navíc si v něm uživatelé mohou volit různé nastavení pro tisk, prohlížení vlastností objektů a vazeb přímo v diagramech a vyhledávání pomocí funkce najít text.

Dalším produktem firmy i2 je databázová aplikace i výkonný modelovací a analytický nástroj iBase. Ten umožňuje skladování a zpracovávání dat z různých zdrojů v uživatelsky příjemném prostředí. Jedná se o data buď importovaná, nebo ručně vložená. Na jejich import obsahuje množství nástrojů, které ho usnadňují. Umožňuje také odstraňování duplicit a redundance s informačních zdrojů. Je v něm také zajištěna potřebná ochrana citlivých dat.

Produkty i2 se integrují v jednom programovém balíku **Analyst's Workstation**. Ten nám dovoluje strukturovat data do formy objektů a vazeb, využitelných k dalšímu zpracování a rozboru. Data je možné importovat nebo vkládat ručně, je možné kombinovat data z různých zdrojů. Grafické rozhraní umožňuje intuitivní tvorbu dotazů bez nutnosti ovládat složitý dotazovací jazyk. Analyst's Workstation nabízí řadu analytických postupů, při práci s daty lze bez omezení přecházet z jedné aplikace do druhé a prezentovat výsledky v podobě kombinace diagramů, výstupních sestav, map i grafů v elektronické i tištěné podobě. Následující obrázky ukazují možnou prezentaci dat z tohoto programového balíku:

Obrázek 5 Prezentace výsledků v aplikaci Analyst's Workstation. [19]

Obrázek 6 Mapové podklady aplikace Analyst's Workstation. [19]

4.1 Praktické využití programových nástrojů v procesu rozkrývání

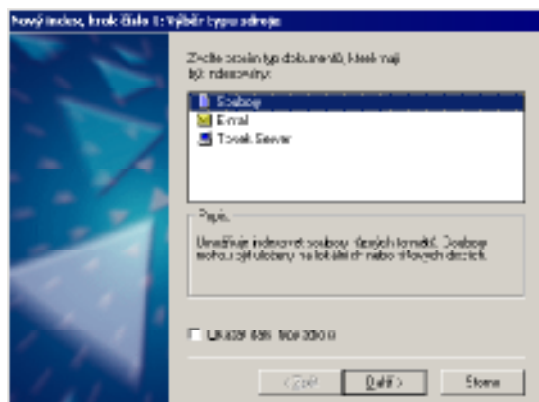
V této části práce bych rád nastínil možnosti a postupy programového balíku Tovec tool's během rozkrývání latentní ekonomické kriminality. Tovec tool's je souborem dílčích aplikací, které na sebe navazují a jsou schopny spolu spolupracovat a dále využívat své výstupy. Využití těchto aplikací je hlavně v indexaci dat pro potřebu další analýzy, vyhledávání informací v datech pomocí metod dataminingu a k tvorbě nejrůznějších rešerší, analýz a přehledů. Tento balík je vhodný ke zpracování velkého množství nestructurovaných dat, kdy jejich „ruční“ zpracování by bylo časově velmi náročné až nemožné. Tovec tool's tedy obsahuje tyto dílčí aplikace: [24]

- ♦ Index manager,

- ◆ Tovec agent,
- ◆ Info rating,
- ◆ Query editor,
- ◆ Harvester.

4.1.1 Index manager

Před zpracováním velkého množství nestrukturovaných dat je nezbytné provést jejich indexaci pro usnadnění budoucí práce s daty a vyhledávání v datech. K tomuto účelu obsahuje programový balík Tovec tors aplikaci Index manager, která slouží k vytvoření zdrojů a kolekcí. Bez indexace nedokážou v dalším procesu aplikace adekvátně data zpracovat. Nejprve je nutno připojit zdroj dat, tím můžou být různé databáze, soubory, email, Tovec server atd. [19]

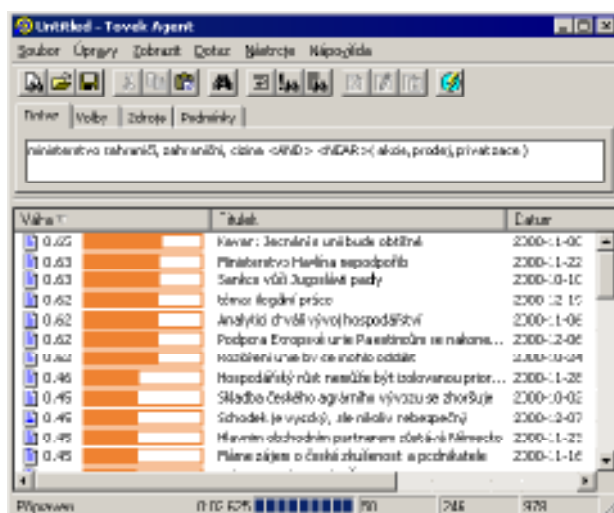
Obrázek 7 Připojení zdroje pro Index manager. [24]

Poté se vyberou soubory a složky, které chceme indexovat. Popřípadě lze zvolit i další typy zdrojů (K2 Broker/Server, CLM, collection map file, Standardní VDK kolekce, ODBC). Index manager nám dále nabízí spoustu možností, jak indexovat. Jednou z nich je možnost vypnout, či zapnout formátování textu. Další je indexování dle zón, kdy je každá zóna označena i ukončena speciálním tagem, např. (<jmeno_zony>) a (</jmeno_zony>). Program také ukončuje extrakci čísel, kdy číslo definujeme jako posloupnost pěti za sebou jdoucích číslic i s mezerami. Např. text: V souladu s § 147 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb. rozhodl jediný společník dne 27. 8. 2004 o snížení základního kapitálu společnosti o částku 195.000,- Kč. 205415-41/04. Vyřizuje ing. Karel Pokorný, tel. (+420) 382 743 255, bude po zaindexování s touto volbou a zobrazení po vyhledání vypadat takto: V souladu s § 147 odst. 1 zákona č. 513/1991 <#>5131991</#> Sb. rozhodl jediný společník dne 27. 8. 2004 <#>2782004</#> o snížení základního kapitálu společnosti o částku 195.000,-

<#>195000</#> Kč. 205415-41/04 <#>2054154104</#> Vyřizuje ing. Karel Pokorný, tel. (+420) 382 743 255 <#>420382743255</#>. Tato možnost se dá například uplatnit v indexaci velkého počtu souborů elektronické pošty při odhalování účetních podvodů. Soubory lze také indexovat po předem zvolených částech, což může znamenat třeba stránku u textových souborů, či jiný logický článek souboru. Pokud pracujeme s kolekcemi typu ODBC, můžeme také využívat nejrůznější dotazy, jako např. SQL WHERE, kde si lze zadat podmínky a klíče pro indexaci. [20], [24]

4.1.2 Tovec agent

Tovec agent je aplikace umožňující prohledávání již oindexovaných dat. Po výběru informačního zdroje, který chceme prohledávat, zvolíme dotaz pro vyhledávání, např. klíčová slova. Např. při odhalování podvodů, které páchá v podniku pan Novák s panem Novotným, tím, že rozkrádají firemní majetek, zadáme v korespondenci klíčová slova „Novák, Novotný, zisk, prodej, obchod“ a spustíme vyhledávání. [24]

Obrázek 8 Výsledky vyhledávání aplikace Tovec agent. [24]

Zobrazí se nám seznam nalezených souborů, které obsahují požadované fráze seřazený dle relevance. Počet nalezených dokumentů se dá ručně omezit. Také se dá určit minimální váha, kterou chceme zobrazit, abychom vyřídili množství nalezených záznamů jen na ty nejpodstatnější. To se dá ovlivnit i změnou velikosti shluků. Vyhledávání se dá také ovlivnit pomocí změny atributu podmínky. Pro dokumenty pošty (MS Exchange, MS Outlook) jsou to následující:

- ♦ All_names pro všechna jména,

- ◆ Bcc- Slepá kopie
- ◆ Cc- kopie,
- ◆ Date- datum,
- ◆ Sender- odesílatel,
- ◆ Subject- předmět,
- ◆ To- adresát.

Další proměnnou umožňující nám ovlivňovat vyhledávání je povinnost splnění podmínky, pokud je podmínka nastavená jako povinná, musí vyhledávaný záznam tuto podmínku splňovat, pokud tato možnost vybrána není, ovlivňuje splnění podmínky pouze váhu námi vyhledávaných dokumentů.

4.1.2.1 *Dotazy*

Základním typem dotazu pro dotazování v programu Tovec agent je jednoduchý dotaz. Skládá se ze seznamu klíčových slov, oddělených čárkami, běžných operátorů vycházejících z booleoví logiky (AND, OR, NOR, NAND, XOR A NOT) a pak z operátorů a modifikátorů dotazovacího jazyku Verify. Mezi nejdůležitější operátory a modifikátory lze zařadit tyto druhy: [8], [24]

Evidenční operátory:

- ◆ STEM – hledá výraz včetně jazykových mutací,
- ◆ TYPO/n – hledá výraz i s n chybami v zápisu,
- ◆ WILDCARD – nahrazuje jeden alfanumerický znak (?), nahrazuje nula nebo více alfanumerických znaků (*) a další možnosti...,
- ◆ WORD – výběr omezuje pouze na dokumenty obsahující hledaný termín právě v uvedeném tvaru,

Relační operátory (textová pole):

- ◆ CONTAINS – vybere dokumenty obsahující zadané slovo v určitém poli dokumentu (např. slovo daně v titulku),
- ◆ ENDS – vybere dokumenty, v kterých určité textové pole končí uvedeným řetězcem znaků,

- ♦ MATCHES – vybere dokumenty, které se v určitém poli shodují se zadaným řetězcem (např. dokumenty kde je odesílatel pan Novák),
- ♦ STARTS - vybere dokumenty, v kterých určité textové pole začíná uvedeným řetězcem znaků,
- ♦ SUBSTRINGS – vyhledá dokumenty, které obsahují v zadaném poli alespoň část zadaného řetězce (nemusí být celé slovo).

Relační operátory (číselná pole):

- ♦ Rovno (=),
- ♦ nerovno (!=),
- ♦ větší než (>),
- ♦ menší než (<),
- ♦ větší nebo rovno (>=),
- ♦ menší nebo rovno (<=).

Pojmové operátory:

- ♦ AND – vyhledá dokumenty obsahující obě zadaná slova, pro hledání slova „AND“ je třeba ho umístit do uvozovek,
- ♦ OR – vyhledá dokumenty obsahující alespoň jedno zadané slovo, pro hledání slova „OR“ je třeba ho umístit do uvozovek
- ♦ ACCRUE – vyhledá dokumenty obsahující alespoň jedno ze zadaných slov, čím více slov bude dokument obsahovat, tím vyšší bude jeho skóre.

Operátory blízkosti:

- ♦ NEAR – vybere dokumenty obsahující obě hledaná slova, dokumenty, které obě slova mají k sobě blíže, budou mít větší skóre,
- ♦ NEAR/n – stejně jako funkce NEAR, jen s tím rozdílem, že se zde dá zadat přesný počet n (1-1000) slov vzdálenosti,
- ♦ SENTENCE – vyhledá dokumenty obsahující všechna zadaná slova ve vzdálenosti maximálně šestnácti slov nezávisle na pořadí,
- ♦ PARAGRAPH – stejně jako u SENTENCE jen se vzdáleností 64 slov,

- ♦ PHRASE – najde dokumenty obsahující zadanou frázi, což je uspořádaná skupina dvou a více slov,
- ♦ IN – vyhledá dokumenty, které obsahují zadaný řetězec v jedné a více zónách.

Nepovinné operátory:

- ♦ LANG/ID – pro hledání v jiném jazyce, než je zadán jako univerzální pro danou kolekci,
- ♦ NOT – vylučuje z hledání určitou kombinaci slov,
- ♦ CASE – hledání s ohledem na velká a malá písmena,
- ♦ ORDER – hledání v dokumentu s daným pořadím,
- ♦ MANY – ovlivňuje výpočet skóre hustotou jednotlivých klíčových slov.

Po zadání vhodně zvoleného dotazu se může přistoupit k vlastnímu hledání, výsledkem je seznam nalezených dokumentů. Pokud chceme toto hledání upřesnit, slouží nám k tomu tlačítko Iterace, které provede nové hledání na základě nových či upravených podmínek nad již vyhledanými dokumenty. Tyto dokumenty se samozřejmě dají prohlížet.

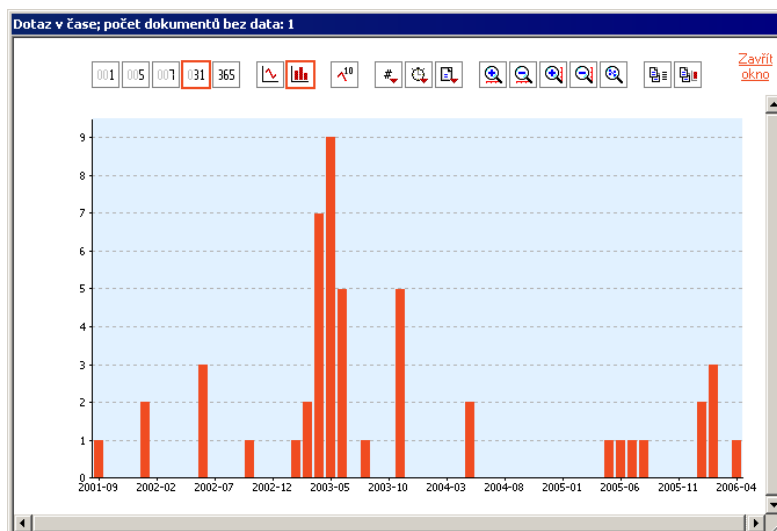
Obrázek 9 Seznam dokumentů k nahlédnutí. [19]

Je zde možnost také vyhledané dokumenty seskupovat podle nejrůznějších kritérií, např. podle vlastností pole autor, titulku, nebo podle data. Dokumenty mají v tabulce hodnocena svá kritéria. Prvním polem je Váha, ta nabývá hodnot od 0,01 do 1 a vyjadřuje míru vhodnosti daného dokumentu. Dalšími kritérii j

Skupina zdrojů. Pole abstrakt obsahuje několik typických slov pro daný dokument, které jsou vygenerovány v procesu indexace. Pole Shluk zase obsahuje slova typická pro skupinu dokumentů, podle kterých byly dokumenty shlukovány. [8], [19], [24]

4.1.2.2 Dotaz v čase

Aplikace Tovec agent nám pomocí dotazu v čase dává možnost časově-obsahové analýzy velkého množství dat. Pomocí tohoto dotazu se nám na časovou osu zobrazí, kolik dokumentů s hledaným řetězcem znaků je v daný časový okamžik nalezeno. Na výběr máme různé parametry jako je den, týden, měsíc, rok, pracovní týden, víkend atd., také si můžeme zvolit pro daný graf hodnoty, které se na ose y zobrazují, například počet dokumentů, či součet jejich vah. V praktickém procesu rozkrývání latentní kriminality tak můžeme například analyzovat velký počet bankovních transakcí pomocí shod dat podezřelých transakcí z podnikového majetku s transakcemi na sledované účty. Další možností by mohla být analýza transakční historie docházkového systému s případy dlouhodobého rozkrádání firemního majetku, která by „ručně“ trvala neúměrně delší dobu a byla by značně pracná. [19]

Obrázek 10 Dotaz v čase. [19]

4.1.3 Tovec Info rating

Dalším produktem z programového balíku Tovec tools, který je dobře využitelný při rozkrývání latentní kriminality je aplikace Tovec Info rating. Pomocí této aplikace

můžeme provádět kontextovou analýzu velkého množství dokumentů. Umožňuje tak znázornit obsahové souvislosti obsažené v těchto dokumentech se zadaným tématem. Import dat do tohoto programu probíhá dvěma způsoby z aplikace Tovec agent, buď se importují vybrané dokumenty, nebo se importují dokumenty již předzpracované pomocí různých dotazů. [19]

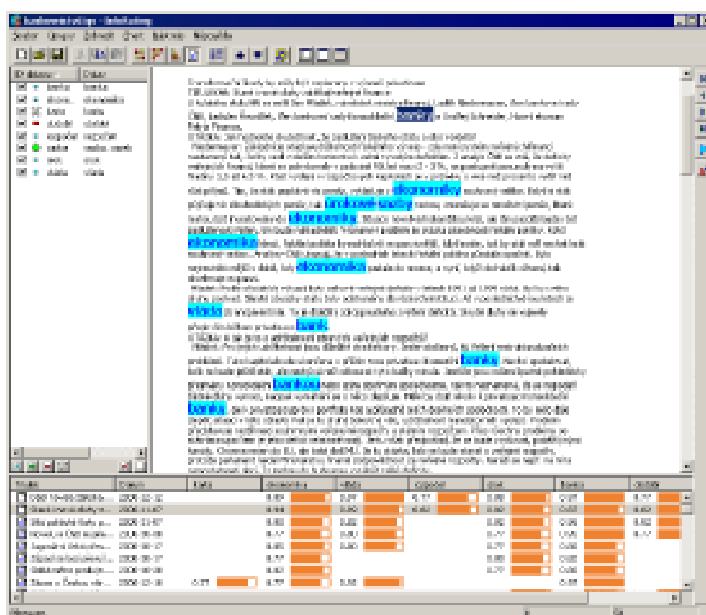
4.1.3.1 Kontextová matice

Kontextová matice je grafickým znázorněním souvislosti obsahu jednotlivých dokumentů na základě daných dotazů.

Titulek	Datum	ekonomika ▾	vláda	rozpočet	úrok
Staré i nové dluhy z...	2000-11-07	0.94	0.89	0.82	0.82
Aktuální problémy Č...	2000-12-13	0.94	0.84		
Další novela zákona ...	2000-12-12	0.89	0.97	0.77	0.88
Padesát miliard vyh...	2000-10-13	0.88	0.90		0.77
Dolarizace ekonomik...	2000-10-04	0.88			
Ve střední a východ...	2000-11-14	0.85			
Třetí čtvrtletí pokrač...	2000-10-20	0.85	0.80		0.77
Hospodářský růst lz...	2000-12-07	0.85			

Obrázek 11 Kontextová matice. [19]

V řádcích jsou uvedeny jednotlivé dokumenty a sloupce tvoří jednotlivé dotazy a váhy u příslušných dokumentů. Tyto dokumenty je opět možné seskupovat do shluků na základě různé podobnosti. V momentě, kdy na požadovaný dokument klikneme, můžeme zjistit jeho vlastnosti a prohlížet ho i se zvýrazněnými dotazy:

Obrázek 12 náhled dokumentu se zvýrazněním vyhledávaných pojmů. [19]

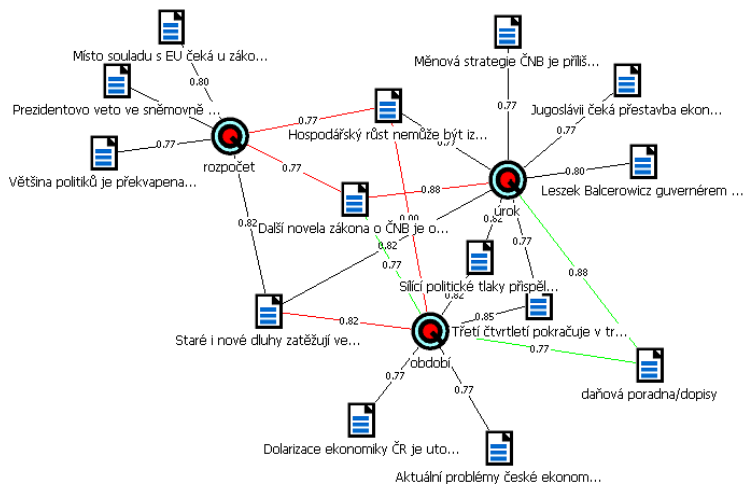
4.1.3.2 Diagram vazeb

Diagram vazeb nám umožňuje graficky zobrazit vazby mezi jednotlivými dokumenty na základě jednotlivých dotazů. V podstatě jde o grafické znázornění kontextové matice. Obsahuje následující prvky:

- ♦ Dotaz – klíčové slovo, podle kterého se vyhledává, je možno některé dotazy skrýt a později zase zobrazit,
- ♦ Dokument – z panelu dokumentů,
- ♦ Shluk – složka seskupených dokumentů na základě různých druhů podobnosti,
- ♦ Vazba – vazba mezi dotazem a dokumentem s číslem, vyjadřujícím skóre dokumentu,
- ♦ Vazba – vazba mezi dotazem a skupinou dokumentů s číslem vyjadřujícím počet dokumentů ve shluku.

Na celý diagram vazeb se pak dá nahlížet jako na uspořádaný systém prvků a vazeb mezi nimi. Pohled na tento diagram odhaluje na první pohled nezřetelné vazby mezi jednotlivými prvky systému. V oblasti odhalování latentní kriminality tak m

Obrázek 13 Příklad diagramu vazeb. [19]

4.1.3.3 Průsečky dotazů

Průsečky dotazů jsou vlastně maticovým zobrazením vzájemné závislosti dokumentů na dvojici záznamů. PO kliknutí na políčko v matici se zobrazí dokumenty odpovídající dvojici dotazů z příslušného sloupce a řádku. [19]

28	21	17	6	14	38	banka
27	18	13	6	14		ekonomika
9	12	7	2			období
6	3	3				rozpočet
12	18					sazba
14						úrok
						vláda

Obrázek 14 Příklad průsečku dotazů. [19]

4.1.4 Query editor

Nástroj určený pro pokročilé uživatele programového balíku Tovec tool's. Vytváří se v něm složitější dotazy, které mají hierarchickou strukturu a jejich posláním je co

nejpřesněji popsat zadaný problém. Tyto dotazy se v tomto programu nazývají Topiky. Každý topik má tři části: [19], [24]

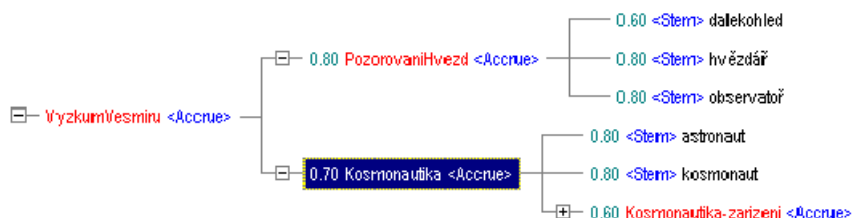
- ♦ Strukturu,
- ♦ váhy,
- ♦ operátory.

Jako příklad bychom mohli uvést například situaci, že musíme najít všechny dokumenty, které obsahují slovo NOVÁK a v jeho okolí slova, prodej, zisk, cena, dodávka, zboží, ale neobsahují slova firma, policie, krádež.

Dotaz:

<NEAR/16>(NOVÁK, (prodej, zisk, cena, dodávka, zboží)) <AND><NOT>
(firma, policie, krádež)

Vzhledem k tomu, že některá slova mají větší význam ve sledované situaci než jiná, je výhodné opatřit každé slovo svou vahou, v našem případě by mohl mít relativně větší význam spojení slov Novák a prodej, než třeba dodávka, která může mít i více výrazů. Proto by se slovu prodej dala váha např. 0,8 a dodávce např. 0,4. Takto vypadá topik v programu:

Obrázek 15 Příklad topiku pro Query editor. [20]

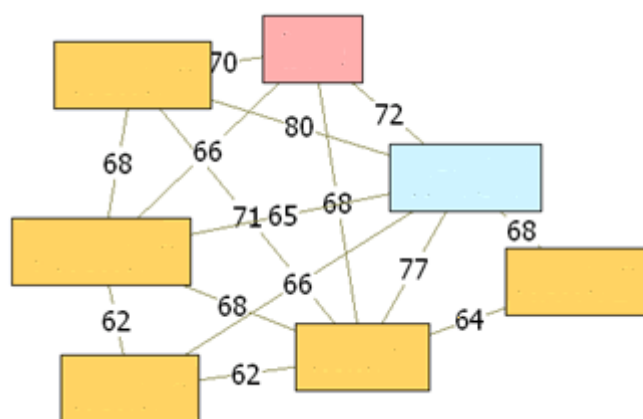
4.1.5 Harvester

Harvester je nástroj určený k analýze textových dokumentů. Vybírá relevantní slova a analyzuje vztahy mezi nimi pomocí různých statistických metod. Výsledek a posouzení relevantnosti závisí na všech vstupních dokumentech. Tato aplikace má hlavní oblasti využití v:

- ♦ Extrakci relevantních slov a jejich vztahů,
- ♦ grafické vizualizaci těchto slov a vztahů,

- ♦ prohlížení shluků klíčových slov,
- ♦ zjištění okolí těchto slov,
- ♦ sledování trendů v relevantních slovech.

Import dokumentů do programu Harvester je možný buď přímo z aplikace Tovec agent, nebo standardně z nějaké složky v počítači. Analýza dokumentů probíhá vždy v jedné repozitory, což je soubor všech abstraktů dokumentů, nastavení analýzy, statistických hodnot a indexů dokumentů. Výstupem z tohoto programu je pak diagram vazeb:

Obrázek 16 Výstup z programu harvester. [24]

Tento diagram se skládá z třech typů slov a vazeb mezi nimi. Implicitně žlutá jsou nastavená pole známých slov, které jsou rozpoznány jazykovou komponentou. Dalším typem jsou implicitně nastavená růžová pole, ty jsou pro jazykovou komponentu neznámá a často znamenají nová jména osob, nebo společností. Posledním typem jsou modrá pole, která představují uživatelem definované skupiny slov. Uzly jsou v diagramu pospojovány vazbami, opatřenými číslem z intervalu 0-100, které představuje míru podobnosti těchto dvou slov. Spoustu dalších informací lze vyčíst i z doplňujících seznamů: [19]

- ♦ Seznam slov – uvádí všechna extrahovaná relevantní slova,
- ♦ Související slova – slova mající vztah k výše uvedeným slovům,
- ♦ Historie výskytu – výskyt slov v čase,
- ♦ Deskriptory – výsledek statistických analýz,

- ♦ Okolí slov – popisuje okolí extrahovaných slov,
- ♦ Seznam výsledků – dokumenty odpovídající aktuálnímu dotazu.

5 MODELOVÁ SITUACE

5.1 Detektivní zakázka

Soukromou detektivní kancelář kontaktuje společnost zabývající se zpracováním barevných kovů do různých výrobků. Klient zjistil velký rozdíl mezi vstupem barevných kovů do společnosti a jejich výstupem z ní v podobě hotových výrobků. Klient má podezření, že dochází ke krádežím barevných kovů, samotných výrobků, nebo odpadu barevných kovů z procesu výroby.

5.2 Postup řešení

V úvodní části je třeba naplánovat postup řešení dané detektivní zakázky. Začátkem detektivního rozkrytí je vytěžení otevřených zdrojů. Tímto získáme potřebné informace pro další šetření, jako např.:

- ◆ Umístění a počet sběrů barevných kovů v okolí podniku,
- ◆ normy odpadu,
- ◆ dodavatele barevných kovů,
- ◆ kdo zásilky dováží,
- ◆ kdo zásilky odváží,
- ◆ výrobní proces a zpracování barevných kovů v podniku,
- ◆ kdo má na starosti odpadové hospodářství,
- ◆ osoby skladníků,
- ◆ případná odbytiště pro hotové výrobky z podniku.

Na základě těchto informací získaných z otevřených zdrojů, či vytěžením zadavatele detektivní zakázky můžeme dále stanovit detektivní vyšetřovací verze a způsoby jejich případného ověření, či zamítnutí. Ještě předtím se zde nabízí využití metody soukromé detektivní práce a to detektivního informačního proniknutí. Nasadíme do podniku na pozici skladníka soukromého detektiva, který se zde asimiluje a zjistí další důležité informace neformálního charakteru, které nám také pomohou v rozkrývání tohoto případu.

5.3 Detektivní vyšetřovací verze

S dostatkem relevantních informací získaných vytěžováním otevřených zdrojů a z detektivního informačního proniknutí již můžeme přistoupit k tvorbě jednotlivých vyšetřovacích verzí.

- ♦ Materiál se do zpracovatelského podniku vůbec nedostane a je kraden na příjmu řidiči ve spolupráci se skladníky,
- ♦ zaměstnanci výroby provádějí vlastní výrobky pro svou vlastní potřebu,
- ♦ zaměstnanci kradou odpad a prodávají ho do sběrných cenných surovin,
- ♦ skladníci ve spolupráci s řidiči odběratelů dodávají více výrobků, než je na dodacích listech a tito řidiči pak přebytečné výrobky prodávají,
- ♦ řidiči dodavatelů, nebo odběratelů kradou v podniku odpad z barevných kovů a ten z podniku vyvázejí a poté prodávají do sběren.

U každé z těchto verzí dále zpracujeme postup prošetření jejich pravdivosti pomocí jednotlivých metod soukromé detektivní činnosti a tento postu zobrazíme v diagramu postupu.

5.3.1 Materiál se do podniku vůbec nedostane

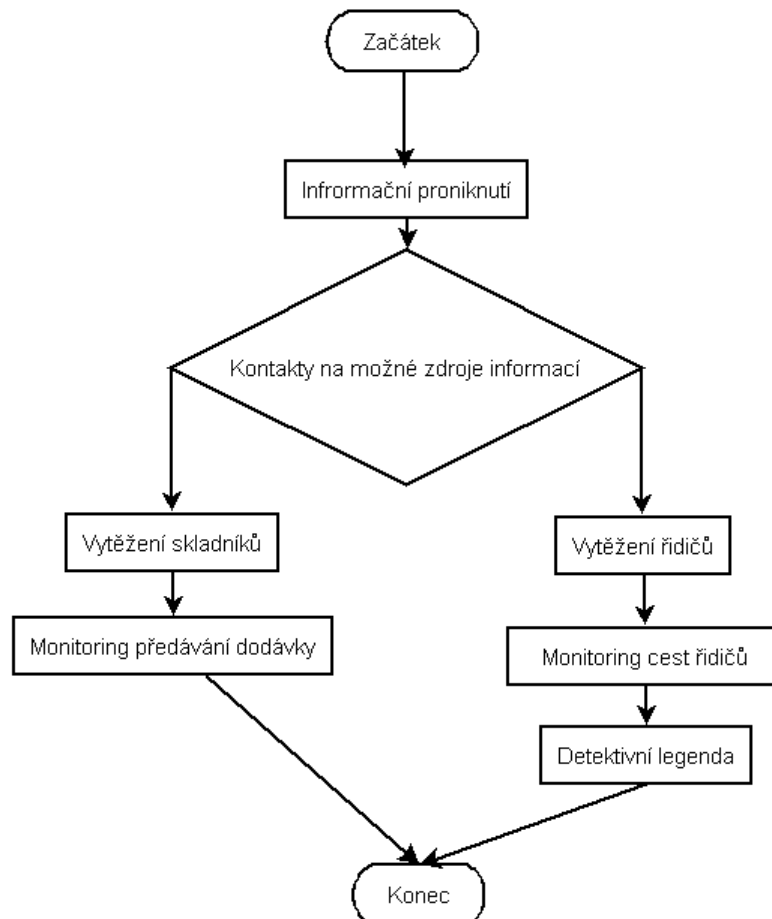
První detektivní vyšetřovací verzí je, že se materiál vůbec nedostane do zpracovatelského podniku, ale je ukraden řidiči dodavatele ve spolupráci se skladníky.

5.3.1.1 Použité detektivní metody:

- ♦ Detektivní informační proniknutí – infiltrování informačního zdroje přímo do skladu,
- ♦ Detektivní vytěžování - vytěžování skladníků a vytěžování řidičů,
- ♦ Detektivní monitoring – sledování procesů při předávce dodávky barevných kovů ve skladu,
- ♦ Detektivní sledování – sledování řidičů a jejich cest do a od podniku,
- ♦ Detektivní legenda – ověření podezření smyšlenou nabídkou řidičům,
- ♦ Detektivní dokumentování.

5.3.1.2 Postup rozkrývání:

Při prověřování první vyšetřovací verze bychom postupovali podle následujícího diagramu:

Obrázek 17 Vývojový diagram první vyšetřovací verze

Přes soukromého detektiva nasazeného v zájmovém prostředí v rámci informačního proniknutí bychom se získali kontakty na skladníky a řidiče dodavatelské firmy. Podle výsledků detektivního vytěžení bychom na základě znalosti psychologie a kriminologie posoudili věrohodnost jejich výpovědí. Vytipovali bychom si zájmové osoby jak mezi skladníky, tak mezi řidiči. Metodou detektivního pozorování bychom nejprve sledovali předání dodávky od dodavatelů do skladů včetně fyzické kontroly stavu dodávky, jestli odpovídají hodnoty uvedené na dodacím listu a hodnoty fyzicky uložené ve skladu. V případě pozitivního výsledku by bylo přistoupeno opět k detektivnímu pozorování. Pomocí několikačlenného teamu v několika rozdílných osobních automobilech by byla

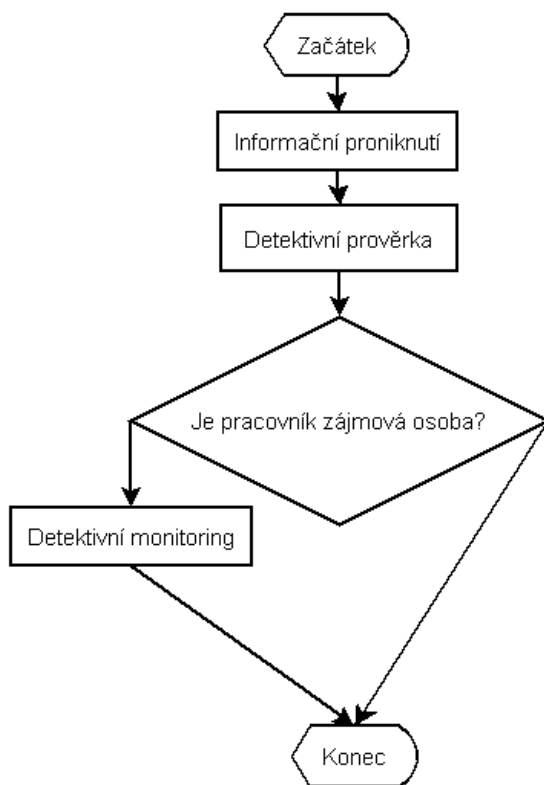
sledována vozidla jednotlivých řidičů, tedy těch, po kterých dodávkách vznikl na skladě nesoulad. Na základě výsledků tohoto detektivního monitoringu by se podle toho, zde se tento řidič, či řidiči cestou pohybovali v místech možného odbytu materiálu, přistoupilo k utvoření detektivní legendy například tím, že by se řidiči pod falešným jménem nabídla vyšší výkupní cena za kilogram barevných kovů. V případě pozitivního výsledku zde práce soukromého detektiva končí a po provedené detektivní dokumentaci se může přistoupit k nápravným opatřením a k oznámení celé věci orgánům činným v trestním řízení.

5.3.2 Zaměstnanci vyrábějí pro vlastní potřebu

Druhou detektivní vyšetřovací verzí je to, že se krádeží v podniku dopouštějí vlastní zaměstnanci a to tím, že vyrábějí pro vlastní potřebu a výrobky později prodávají pro vlastní obohacení.

5.3.2.1 Použité detektivní metody:

- ♦ Detektivní informační proniknutí – infiltrování informačního zdroje mezi zaměstnance do výrobního procesu,
- ♦ Detektivní vytěžování,
- ♦ Detektivní roav

Obrázek 18 Vývojový diagram druhé vyšetřovací verze

Metodou detektivního informačního proniknutí infiltrujeme soukromého detektiva přímo do zájmového prostředí, tím získáme informace, které nám nejsou dostupné z otevřených zdrojů. Zde se nabízí využití programových prostředků v rozkrývání latentní ekonomické kriminality. Tvorbou časového diagramu ze systémů docházky a ze dnů, kdy zjistíme úbytek cenného materiálu, můžeme zjistit, při kterých směnách se nejčastěji tento materiál ztrácí a který zaměstnanec je při tom obvykle v práci. To v souvislosti s detektivní prověrkou každého zaměstnance, který nám tímto sítím projde, vede k nasazení metody detektivního monitoringu. Pomocí skrytých bezpečnostních kamer pozorujeme pracoviště a několikačlenný team pak monitoruje pohyb podezřelých osob i mimo podnik. V případě přistižení zaměstnance při vynášení, či při prodeji těchto výrobků práce soukromého detektiva po kvalitním detektivním dokumentování končí.

5.3.3 Zaměstnanci kradou odpad

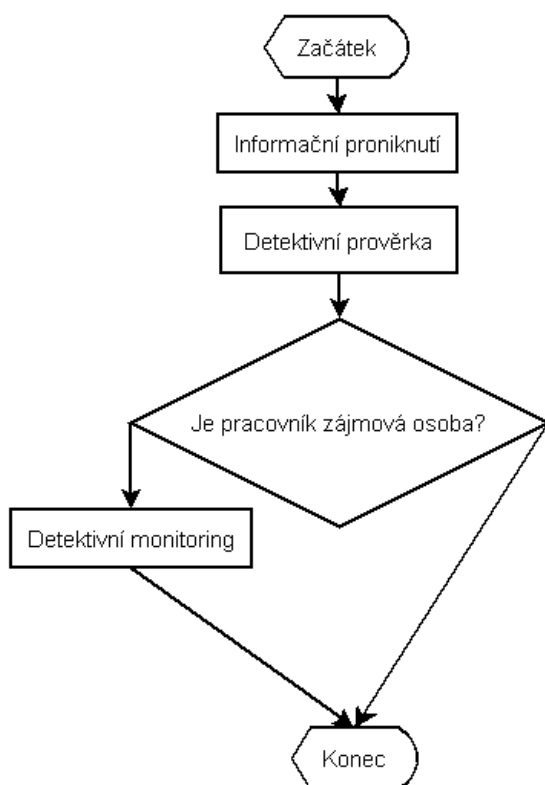
Další, v pořadí třetí, detektivní vyšetřovací verzi tvoří hypotéza, že vlastní zaměstnanci firmy kradou odpad vzniklý ve výrobě a prodávají ho do sběren cenných surovin.

5.3.3.1 *Použité detektivní metody:*

- ♦ Detektivní informační proniknutí – infiltrování informačního zdroje mezi zaměstnance do výrobního procesu,
- ♦ Detektivní vytěžování,
- ♦ Detektivní prověrka,
- ♦ Detektivní monitoring,
- ♦ Detektivní dokumentování.

5.3.3.2 *Postup rozkrývání:*

Při prověřování třetí vyšetřovací verze bychom postupovali podle následujícího diagramu:

Obrázek 19 Vývojový diagram třetí vyšetřovací verze

Při prověřování této vyšetřovací verze by se dalo postupovat v prvních krocích identicky, jako v předchozím případě. Rozdílný postup bychom aplikovali až v případě detektivního monitoringu, kdy by bylo nutné se zaměřit na sledování sběren cenných surovin a dalších míst možného odbytí barevných kovů. V případě pozitivních výsledků by následovala řádná detektivní dokumentace kamerových záznamů, záznamů se sběren cenných surovin a případně dalších důkazních prostředků k postoupení věci orgánům činným v trestním řízení, či pouze pro potřebu personálního oddělení.

5.3.4 Skladníci spolupracují s řidiči odběratelů

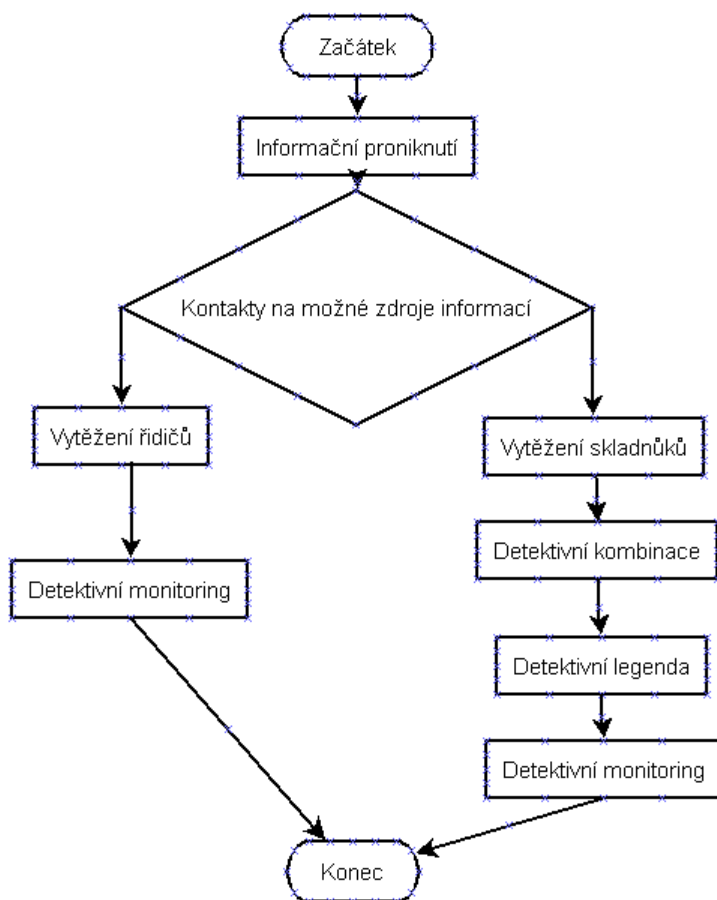
Předposlední výtýčenou vyšetřovací detektivní verzí je situace, kdy dochází ke spolupráci skladníků ve výdeji výrobků a řidičů odběratelských firem. Skladníci dodávají k odběru větší množství výrobků, než je na výdejních listech, řidiči odběratelských firem pak tyto přebytečné výrobky prodávají a dělí se o zisk se skladníky.

5.3.4.1 Použité detektivní metody:

- ♦ Detektivní informační proniknutí – infiltrování informačního zdroje mezi skladníky,
- ♦ Detektivní vytěžování,
- ♦ Detektivní monitoring,
- ♦ Detektivní kombinace,
- ♦ Detektivní legenda,
- ♦ Detektivní dokumentování.

5.3.4.2 Postup rozkrývání:

Při prověřování třetí vyšetřovací verze bychom postupovali podle následujícího diagramu:

Obrázek 20 Vývojový diagram čtvrté vyšetřovací verze

Jako v předchozích vyšetřovacích verzích je důležitá infiltrace informačního zdroje do prostředí výdeje zboží ve skladu. Úkolem tohoto soukromého detektiva je pozorovat prostředí a získat si důvěru stávajících pracovníků. Po této seznamovací fázi se po předchozím detektivním vytěžení skladníků i řidičů přistupuje k použití detektivní kombinace. Soukromý detektiv vypustí do zájmového prostředí detektivní legendu o tom, že vedení zde již má informace o rozkrádání v podniku a že celou věc bude šetřit Policie České republiky. Poté nastupuje detektivní monitoring zájmových osob a vyhodnocení změn jejich chování. Skladníci se budou pokoušet rychle zbavit nastřádaných výrobků a ty se pokusí urychleně předat řidičům, se kterými spolupracovali. I na tyto řidiče se nasadí detektivní monitoring. Vícečlenný team v několika různých automobilech monitoruje cestu a chování příslušných řidičů a sleduje jejich pohyb směrem ke sběrnám cenných surovin a k jiným odbytistím barevných kovů. I v tomto případě následuje detektivní dokumentování a předání celé věci k potřebám advokáta, či orgánům činným v trestním řízení.

5.3.5 Řidiči kradou odpad

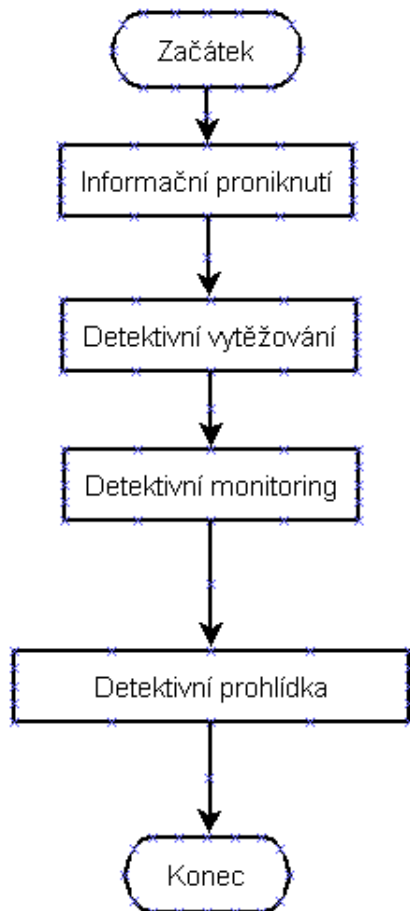
Poslední modelovou detektivní vyšetřovací verzí v tomto příkladě je hypotéza, že řidiči dodavatelských, či odběratelských firem kradou v podniku odpadní materiál, který poté provázejí z podniku a prodávají ve sběrnách cenných surovin.

5.3.5.1 Použité detektivní metody:

- ♦ Detektivní informační proniknutí – infiltrování informačního zdroje do podniku,
- ♦ Detektivní vytěžování,
- ♦ Detektivní monitoring,
- ♦ Detektivní prohlídka,
- ♦ Detektivní dokumentování.

5.3.5.2 Postup rozkrývání:

Při prověřování poslední vyšetřovací verze bychom postupovali podle následujícího diagramu:

Obrázek 21 Vývojový diagram poslední vyšetřovací verze

I při potvrzování poslední vyšetřovací verze bychom začali vhodným včleněním soukromého detektiva do podniku využitím metody detektivního informačního proniknutí. Při tomto proniknutí je důležité, aby měl soukromý detektiv přístup do všech článků řetězce pohybu odpadních materiálů, to by bylo možné například na pozici uklízeče, či údržbáře. Pomocí získaných informací a detektivního vytěžování kontaktních osob ze zájmového prostředí se vytipují podezřelí řidiči. V tuto chvíli by byla nasazena metoda detektivního monitoringu řidičů, jak soukromým detektivem na místě, tak pomocí kamerových systémů a poté pomocí sledování jízdy příslušných řidičů k místům prodeje

odpadu barevných kovů. Zde již na závěr opět nastává detektivní dokumentace a následná práce se získanými informacemi.

6 ZÁVĚR

Hlavním tématem této práce bylo rozkrývání latentní kriminality v podnicích a organizacích pomocí soukromých bezpečnostních služeb. V úvodní části byl problém nastíněn i s motivací, která nás vede k potřebě ho řešit. První část byla věnována firemní kriminalitě a jejímu stručnému popisu a klasifikaci na hospodářskou, finanční a majetkovou kriminalitu.

V druhé, obsahově nejdelší části, je věnována pozornost soukromým bezpečnostním službám. Přes jejich historii a znovuzrození na poli služeb v České republice se dostáváme k jejich současným podmínkám. Poté je zde popsáno právě rozkrývání latentní ekonomické kriminality pomocí několika forem a metod soukromé detektivní činnosti. A to hlavně detektivní rozpracování, detektivní informační proniknutí i s požadavky na informace obecně i konkrétně v oboru soukromých bezpečnostních služeb, detektivní vytěžování a detektivní vyšetřování. V případě detektivního vyšetřování jsou zde prakticky zpracovány kriminalistické metodiky některých typických trestných činů v oblasti ekonomické latentní kriminality. Také je zde popsána zpravodajská analýza informací vedoucí až k jeho distribuci.

Předmětem třetí části jsou psychologické a kriminologické aspekty a faktory vedoucí k páčání ekonomické latentní kriminality. Tato část se snaží najít odpovědi na otázky, co přiměje lidi k páčání trestné, či jinak závadné činnosti, zda je v osobě pachatelů možno vyzorovat nějaké osobnostní znaky a také, zda je možno ekonomické latentní kriminalitě předcházet a to hlavně za pomoci preventivní činnosti.

Poslední a nejpraktičtější část je věnována využití programových nástrojů v rozkrývání ekonomické latentní kriminality. Tato oblast je v České republice prozatím v plenkách, ačkoliv jsou často firmy doslova zahlceny obsahem vlastních informačních systémů, využití těchto informací stále pokulhává. Jsou zde zmíněni nejvýznamnější zahraniční výrobci aplikací, využitelných v tomto oboru a jejich produkty. Práce pak končí ukázkou praktického využití jednotlivých aplikací z programového balíku Tovec tool's, od české společnosti Tovec, která je průkopníkem těchto přístupů na našem trhu. Závěrem je zde zpracován modelový příklad rozkrývání latentní ekonomické kriminality za využití metod soukromé detektivní práce.

ZÁVĚR V ANGLICKÉM JAZYCE

The main aim of this work was to uncover latent criminality in businesses and organizations using private security services. The introductory part outlines the issue of motivation that leads us to need to respond. The first part dealt with the corporate crime and its brief description and classification of economic, financial and property crime.

In the second and the longest part, attention is paid to private security services. Firstly, their history and rebirth in the field of services in the Czech Republic is depicted, and secondly, the present conditions are presented. Then uncovering latent economic crime by means of several forms and methods of private detective work is precisely described. Those are predominantly detective investigation, detective penetration of information together with requests for information that are looked at both generally and specifically in the field of private security services as well as detective extraction. In case of detective investigation, practical processing, methodology of some typical criminal offences in latent economic crime is elaborated. And finally, information investigative analysis leading to its distribution is described.

The third part focuses on the psychological and criminological aspects and factors leading to the perpetration of latent economic crime. This section attempts to find answers to the questions of what causes people to commit crimes, or otherwise objectionable activities, and whether it is possible to observe some personality traits in the offender or to ensure latent economic crime prevention, mainly through preventive activities.

The last and most practical part deals with the use of software tools in uncovering latent economic crime. The field of such information use in the Czech Republic is in its infancy despite the fact that the companies are often literally overwhelmed by the contents of their own information systems. The most important foreign manufacturers of applications and their products available in this field are also mentioned in this part. Finally, the work illustrates the use of practical examples of the software package Tovec tool's applications provided by the Czech company Tovec the pioneer of these approaches on the Czech market.

7 SEZNAM OBRÁZKŮ:

<i>Obrázek 1 logo firmy Autonomy [24]</i>	49
<i>Obrázek 2 Logo společnosti i2 [24]</i>	50
<i>Obrázek 3 Vztahový diagram v aplikaci Analyst's notebook 7 s multimédií [19].....</i>	51
<i>Obrázek 4 Vztahový diagram v aplikaci Analyst's notebook 7s náhledem dokumentů. [19].....</i>	51
<i>Obrázek 5 Prezentace výsledků v aplikaci Analyst's Workstation. [19].....</i>	53
<i>Obrázek 6 Mapové podklady aplikace Analyst's Workstation. [19].....</i>	53
<i>Obrázek 7 Připojení zdroje pro Index manager. [24]</i>	54
<i>Obrázek 8 Výsledky vyhledávání aplikace Tovec agent. [24]</i>	55
<i>Obrázek 9 Seznam dokumentů k nahlédnutí. [19]</i>	58
<i>Obrázek 10 Dotaz v čase. [19]</i>	59
<i>Obrázek 11 Kontextová matice. [19]</i>	60
<i>Obrázek 12 náhled dokumentu se zvýrazněním vyhledávaných pojmů. [19]</i>	60
<i>Obrázek 13 Příklad diagramu vazeb. [19]</i>	62
<i>Obrázek 14 Příklad průsečiku dotazů. [19].....</i>	62
<i>Obrázek 15 Příklad topiku pro Query editor. [20].....</i>	63
<i>Obrázek 16 Výstup z programu harvester. [24]</i>	64
<i>Obrázek 17 Vývojový diagram první vyšetřovací verze.....</i>	68
<i>Obrázek 18 Vývojový diagram druhé vyšetřovací verze.....</i>	70
<i>Obrázek 19 Vývojový diagram třetí vyšetřovací verze</i>	72
<i>Obrázek 20 Vývojový diagram čtvrté vyšetřovací verze.....</i>	73
<i>Obrázek 21 Vývojový diagram poslední vyšetřovací verze</i>	75

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

- [1.] BAKAJSOVÁ, Markéta. *Firemní kriminalita*. Praha, 2009. 64 s. Bakalářská práce. Bankovní institut vysoká škola Praha.
- [2.] BALOUN, Vladimír. *FINANČNÍ KRIMINALITA V CESKÉ REPUBLICĚ : Dílčí studie úkolu „Výzkum ekonomické kriminality“*. Autor Ing. Vladimír Baloun Praha, 2004. s. 183.
- [3.] BARTES, F.: *Konkurenční strategie firmy*. Praha: Management Press, 1997. ISBN 80-85943-41-7.
- [4.] BRABEC, František. *Bezpečnost pro firmu, úřad a občana*, Public History Praha 2001
- [5.] BRABEC, František. *Ochrana bezpečnosti podniku*, Eurounion Praha 1996
- [6.] BRABEC, František. *Soukromé detektivní služby*, Eurounion Praha 1995
- [7.] FERBAROVÁ, Romana. *Psychologická podpora vyšetřování závažné trestné činnosti s důrazem na metodu profilování neznámého pachatele*. Brno, 2007. 98 s. Rigorózní práce. Masarykova univerzita.
- [8.] Jazyk dotazů Verify [online]., 2010 [cit. 2010-05-24]. Dostupné z WWW: <www.tovec.cz>.
- [9.] JUŘÍČEK, Ondřej. *Rozkrývání latentní kriminality v nákupních střediscích*. Zlín, 2009. 57 s. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
- [10.] KAŠPAR, Karel. *KRIMINALISTICKÁ METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ*. Praha, 2008. 86 s
- [11.] Komárník J., Brabec F. a Musil E.: *Komerční bezpečnost*, ASPI Praha 2007
- [12.] MIKULEC, Dušan. *Příčiny a prevence hospodářské kriminality*. Brno, 2006. 33 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.
- [13.] Novotný Ota, Pour Jan, Slánský David: *Business intelligence Jak využít bohatství ve vašich datech*, Grada Publishing, a.s. Praha 2005
- [14.] POLÍVKA, David. *Druhy hospodářské kriminality a stav v ČR*. Pardubice, 2009. 73 s. Diplomová práce. Univerzita Pardubice.
- [15.] SOUKUP, Tomáš. *ŘÍZENÍ ZNALOSTÍ V PODNIKU : Knowledge management in company*.

- [16.] SCIP CZECH : Česká pobočka SCIPu [online]. 2005-2007 [cit. 2010-05-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.scip-czech.cz/>>.
- [17.] ŠMEJKAL, Petr. Úvod do problematiky Competitive Intelligence : s přihlédnutím k situaci v ČR. Brono, 2006. 103 s. Masarykova universita. Vedoucí diplomové práce Mgr. Břetislav Šimral.
- [18.] ŠTABLOVÁ, CSC, Doc.ing.Renata . *KRIMINOLOGIE : Studijní texty*. PRAHA : [s.n.], 2008. 78 s.
- [19.] Tovec tool's Analytist's pack [online]., 2010 [cit. 2010-05-24]. Dostupné z WWW: <www.tovec.cz>.
- [20.] Tovek Tools Tipy a triky [online]., 2010 [cit. 2010-05-24]. Dostupné z WWW: <www.tovec.cz>.
- [21.] VEJLUPEK, Tomáš. Konkurenční zpravodajství . Učební materiály k předmětu Konkurenční zpravodajství. 2008, č. 1, s. 1-70.
- [22.] VEJLUPEK, Tomáš. Zpravodajská analýza informací . Učební materiály k předmětu Konkurenční zpravodajství. 2008, č. 1, s. 1-6.
- [23.] Wikipedia : Otevřená internetová encyklopedie [online]. 2001 [cit. 2010-05-02]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org>.
- [24.] Začínáme s Tovek Tools [online]., 2010 [cit. 2010-05-24]. Dostupné z WWW: <www.tovec.cz>.